

Давр бизнинг
олдимизга қўяётган
талабларни билиш,
уларни чуқур англаш
учун албатта
замонавий билим
зарур.

Ислом КАРИМОВ

МАМЛАКАТИМИЗНИНГ ТАРАҚҚИЁТИ, ЭЛ-ЮРТИМИЗ ФАРОВОНЛИГИ, ВАТАНИМИЗНИНГ ОБРЎ-ЭЪТИБОРИНИ ЯНАДА ОШИРИШ ЙЎЛИДА МЕХНАТ ҚИЛИШ – МУҚАДДАС БУРЧИМИЗ

**Президент Ислом Каримовнинг Халқ депутатлари Тошкент вилояти
кенгашининг навбатдан ташқари сессиясидаги нутқи**

Азиз дўстлар!

Сиз, ҳурматли депутатлар ва сессия қатнашчилари билан, Тошкент вилоятининг фаоллари билан кўришиб турганимдан хурсанд бўлганимни ва шу фурсатдан фойдаланиб, барчангизга ўзимнинг чуқур ҳурматимни билдиришдан мамнунман.

Очилини айтидиган бўлсам, сиз азизлар билан кўпдан бери учрашганимизни англаб, ўзим ҳам сизлар билан яқиндан учрашиб, суҳбат қуришга эҳтиёж сезиб юрганимни айтмоқчиман.

Сизлар билан дийдор кўришиб, ҳол-аҳвол сўрашиб, бугунги ҳаёт ҳақида — ҳаёт муаммосиз бўлмайди, албатта — олдимизда турган вазифалар, мавжуд муаммоларнинг ечимини топиш ҳақида фикр алмашиб, тегишли хулосалар чиқариб олиш кераклигини бугун ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда.

Мана шундай очик учрашув ва мулоқотларда ён-атрофимиздаги бугунги нотинч, тобора мураккаблашиб бораётган бир вазиятда турли хавф-хатарларнинг олдини олиш, юртимиздаги тинчлик ва осойишталикни асраб, ҳаётиимизнинг даражаси ва сифатини юксалтириш, уни янада мазмунли қилиш бўйича очиқчасига гапла-

шиб олиш, сизларнинг фикр-мулоҳаза ва тақлифларингизни эшитиш, ҳеч шубҳасиз, айни муддао бўлур эди.

Шу маънода, бугун фақат сессия кун тартибига киритилган масала билан чегараланмасдан, Тошкент вилоятининг ривожланиш суръатлари, эришилган ютуқлар билан бирга, ҳали-бери ечилмасдан келаётган, одамларни ўйлантираётган, безовта қилаётган муаммолар ҳақида атрофлича гаплашиб олсак, ҳар томонлама тўғри бўлади.

Тошкент вилоятининг юртимиз ҳаётидаги мавқеи ва аҳамияти ҳақида сўз борганда, қайси нуқтаи назардан қарамайлик — бу унинг тарихий ёки жуғрофий ўрни бўладими, иқтисодий-ижтимоий имкониятлари, инсоний салоҳияти бўладими — мамлакатимиз тараққиётида катта роль ўйнайдиган ана шундай омиллар ҳақида, албатта, кўп гапириш мумкин.

Тошкент вилояти, бошқа минтақалар билан солиштирганда, ҳосилдор тупроғи, бой минерал-ҳомашё манбалари, етарли сув захиралари билан алоҳида ажралиб туради. Ўзининг бетакрор иқлими, гўзал табиати ва ҳушманзара масканлари

билан ҳар қандай кишининг ҳайратини ўзига тартади.

Вилоятнинг унумдор заминиди миришкор дехқонларнинг пешона тери билан етиштирилаётган ноз-неъматлар фақат воҳа аҳолисини эмас, шу билан бирга, азим пойтахтимизда, бу улкан шаҳарда яшаётган 2 миллион 600 мингга яқин одамни мева-чева, сабзавот, гўшт, сут, тухум ва бошқа ҳаётий зарур маҳсулотлар билан узлуксиз таъминлашга қандай катта ҳисса қўшаётганини барчамиз яхши биламиз.

Тошкент вилоятида иқтисодиётимизнинг етакчи тармоғи бўлмиш саноат соҳаси юқори даражада ривожлангани ҳаммамизга яхши маълум. Бугунги кунда вилоятнинг мамлакатимиз саноатидаги улуши, Тошкент шаҳри билан кўшиб ҳисоблаганда, 33,5 фоизни ташкил етиши ҳам шуни тасдиқлаб беради. Умуман олганда, мамлакатимиз бўйича яратилаётган ялпи ички маҳсулотнинг 9,6 фоизи, саноат маҳсулотларининг 12,4 фоизи, хизматларнинг 9,4 фоизи айнан Тошкент вилояти ҳиссасига тўғри келиши унинг катта ишлаб чиқариш салоҳиятига эга эканини кўрсатади.

(Давоми 2-бетда.)

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ КЕНГАШИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ СЕССИЯСИ

Шу йил 1 апрель куни халқ депутатлари Тошкент вилояти Кенгашининг навбатдан ташқари сессияси бўлиб ўтди.

Сессияда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов нутқ сўзлади.

Давлатимиз раҳбари Тошкент вилояти ҳосилдор тупроғи, бой минерал ھомашё манбалари, етарли сув захиралари билан алоҳида ажралиб туришини, гўзал табиати, ҳушманзара масканлари билан ҳар қандай кишини ҳайратга солишини таъкидлади.

Вилоятнинг миришкор дехқонлари ўзларининг пешона тери эвазига етиштираётган ноз-неъматлари билан наинки вилоят аҳолисини, айни чоғда азим пойтахтимиз аҳолини ҳам мева, сабзавот, гўшт, сут, тухум ва бошқа маҳсулотлар билан таъминлашга катта ҳисса қўшмоқда.

Тошкент вилоятида иқтисодиётимизнинг етакчи тармоғи бўлмиш саноат юқори даражада ривожланган. Умуман олганда, мамлакатимиз ялпи ички маҳсулотининг 9,6 фоизи, саноат маҳсулотларининг 12,4 фоизи, хизматларнинг 9,4 фоизи Тошкент вилояти ҳиссасига тўғри келиши унинг катта ишлаб чиқариш салоҳиятига эга эканини тасдиқлайди, деди Ўртбошимиз.

(Давоми 5-бетда.)

НАМАНГАНДА СУВ СПОРТИ ЖАДАЛ РИВОЖЛАНМОҚДА

Мамлакатимизда спортни ривожлантиришга, уни аҳоли, айниқса, ёшлар ўртасида оммалаштиришга катта эътибор қаратилмоқда. Бунинг самарасида кўплаб спортчиларимиз нуфузли халқаро мусобақаларда юксак марраларни қўлга киритиб, давлатимиз байроғини баланд кўтармоқда.

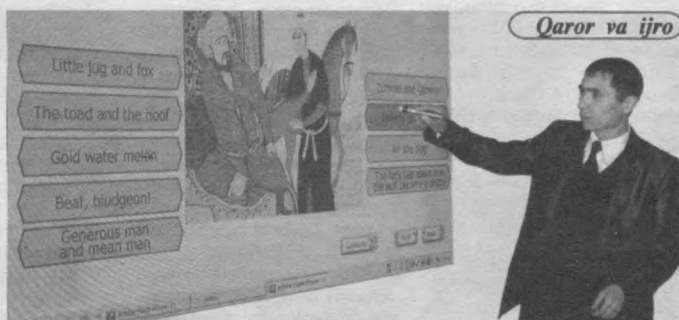

**Bolalar
sporti**

Бу борада Наманган вилоятида ҳам эътиборга молик ишлар амалга оширилмоқда. Президентимиз ташаббуси билан Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси ташкил этилганидан буён ўтган давр мобайнида вилоятнинг шаҳар ва қишлоқларида 137 замонавий спорт иншооти қурилиб, фойдаланишга топширилди, барча зарур спорт анжомлари ва жиҳозлари билан таъминланди. 2012 йилда мазкур жамғарма ва ҳомийлар ҳисобидан 13 болалар замонавий спорт ва санъат мактаблари барпо этилди.

Яратилаётган бундай шарт-шароит ва кенг имкониятлар туфайли ўтган йилги турли халқаро мусобақаларда иштирок этган болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари тарбияланувчилари томонидан 6 олтин, 5 кумуш, 5 бронза медаллари қўлга киритилди.

(Давоми 16-бетда.)

Qaror va ijro

ЧЕТ ТИЛЛАРНИ ЎРГАТИШДА КЎМАКЧИ ВОСИТАЛАР

Халқ таълими вазирлигида ташкил этилган кўргазмада айнан шу мақсадда тайёрланган янги кўргазмали қуроллар, электрон ўқув жиҳозлари намуналари намойиш этилди

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 10 декабрдаги "Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорига биноан 2013-2014 ўқув йилидан чет тилларни, асосан, инглиз тилини умумтаълим мактабларининг биринчи синфларидан ўйин тарзидаги

дарслар ва оғзаки нутқ дарслари шаклида ўргатиш бошланади. Шундан келиб чиқиб 2013—2016 йилларда хорижий тиллар кабинетларини замонавий ахборот-коммуникация технологиялари ҳамда ўқитишнинг техник воситалари билан қўшимча жиҳозлаш белгиланган.

(Давоми 7-бетда.)

МАМЛАКАТИМИЗНИНГ ТАРАҚҚИЁТИ, ЭЛ-ЮРТИМИЗ ОБРЎ-ЭЪТИБОРИНИ ЯНАДА ОШИРИШ ЙЎЛИДА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Воҳада ёқилғи-энергети-ка мажмуаси, кимё ва нефть-кимё, қурилиш индустрияси, қишлоқ ҳўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш бўйича иқтисодиёти-мизнинг локомотиви бўлган йирик ишлаб чиқариш корхоналари фаолият юритмоқда. Бунга мисол қилиб АҚШнинг машҳур "Женерал Моторс" компанияси билан ҳамкорликда барпо этилган, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги ҳудудида ноёб ҳисобланган автомобиль двигателлари ишлаб чиқарадиган замонавий заводни, Чирчик, Олмалик, Бекобод шаҳарларидаги йирик саноат мажмуаларини келтириш мумкин. Бу корхона-ларда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларни нафақат минтақамиз, балки чет эл-ларда ҳам хариддорлар яхши билиди ва тан олади.

Тошкент вилояти ҳақида гапирганда, яна бир муҳим хусусият ҳақида тўхталиб ўтишни жоиз, деб биламан. Бу аввало вилоят аҳолиси-нинг интеллектуал даража-си, билим ва тажрибаси, маънавий савияси билан ажралиб туршишда намоён бўлади, десам, айни ҳақиқатни айтган бўламан. Шу боис мана шу дийрга меҳр қўйиб, уни обод қилиб келаётган меҳнатсевар ва олижаноб инсонлар ҳақида ҳар қанча фахрланиб га-пирсак, уларга миннатдор-лик билдирсак, арзийди, албатта.

Хурматли депутатлар! Мустақил тараққиёт йил-ларида Тошкент вилоятида яратилган иқтисодий сало-ҳиятни янада ошириш, уни пойтахт вилояти деган ном-га муносиб даражага қў-риш учун сизлар билан бирга амалга оширган иш-лардан ҳаммамиз, албатта, хабардормиз.

Вилоятнинг кейинги йил-лардаги иқтисодий ўсиши ҳақида сўз юритадиган бўлсак, аввало бутун мам-лакатимизда бўлгани каби, бу ерда ҳам барқарор ри-вожланиш суръатлари сақ-ланиб қолаётганини таъ-кидлаш лозим. Буни ўтган 2012 йилда вилоятда ялпи ҳудудий маҳсулот 5 фоизга, саноат қарийб 8 фоизга, қишлоқ ҳўжалиги 6,7 фоиз-га, пуллик хизматлар 15 фоизга ўсгани яққол тас-диқлаб турибди.

Агарки 2000 йилга нис-батан қийслайдиган бўлсак, ялпи ҳудудий маҳсулот ва қишлоқ ҳўжалиги маҳсулот-лари икки баробар, пуллик хизматлар олти баробар, қурилиш-пудрат ишлари эса уч баробардан зиёд ошганини кўриш мумкин.

Вилоят саноатини эл-юр-тимиз, аввало мана шу за-

минда яшаётган инсонлар манфаатини кўзлаб ривож-лантириш бўйича кейинги йилларда қилган ишлари-миз ҳақида кўп гапириш мумкин. Хусусан, Олмалик кон-металлургия комбина-ти, Бекобод металлургия заводи, Чирчик ва Олмалик шаҳарларидаги кимё кор-хоналарида кенг қўламли инвестициялар жалб эти-либ, техник ва технологик модернизация ишлари амалга оширилди. Шулар қаторида Куйи Бўзсув ГЭС-лар каскади, Фарход ГЭС, Чорвоқ ГЭС, Янги Ангрен иссиқлик электр станцияси сингари энергетика объек-тларида, Ангрен кўмир кони-да модернизация ишлари давом эттирилмоқда.

Айниқса, "Ангрен" махсус индустриал зонаси фаоли-яти йўлга қўйилиши билан вилоят иқтисодиёти учун янги-янги имкониятлар очилмоқда. Мен бу ҳақда кўп гапирмасдан, фақат баъзи рақамларни келти-риш билан кифояланмоқчи-ман. Ҳозирги вақтда мазкур индустриал зона ҳудудида 186 миллион доллардан ортиқ қўйматдаги 8та инве-стиция лойиҳаси амалга оширилмоқда. Жумладан, ишлатилган нефть маҳсу-лотларидан базавий мой тайёрлаш, турли ҳажмдаги мис қувурлар, санитария-техник ва бутловчи буюм-лар, сопол плиталар, кўмир брикети, чарм буюмлар ишлаб чиқариш комплекси шундай лойиҳалар сираси-га кириди. Шунингдек, бу ерда шакар ишлаб чиқариш заводи қуриш мўлжаллан-моқда. Буларга қўшимча равишда умумий қиймати 245 миллион долларни ташкил этадиган яна 22та лойиҳани амалга ошириш бўйича зарур ҳужжатлар тайёрланмоқда. Собик "Ре-зинатехника" корхонаси не-ғизда автомобиллар ва қишлоқ ҳўжалиги техника-лари учун зарур маҳсулот-лар ишлаб чиқарадиган лойиҳа бўйича эса ишлар бошлаб юборилди.

Бир сўз билан айтганда, **охирги беш йил давоми-да Тошкент вилояти бўйича 1 миллиард 500 миллион доллар миқдо-ридаги маблағ сарфла-ниб, 58та йирик инвести-ция лойиҳаси тўла амал-га оширилди. Бу ишлар-нинг давоми сифатида 2013 йилги инвестиция дастури доирасида ви-лоятда қарийб 545 мил-лион доллар маблағ ҳисобидан 69та лойиҳа-ни ҳаётга жорий этиш кўзда тутилмоқда.**

Азиз дўстлар, албатта, бу рақамлар ҳақида шунча-ки гапириш осон, лекин улар қандай катта маблағ,

қандай катта меҳнат ҳисо-бидан амалга оширилаёт-ганига эътибор беринг. Бундай лойиҳаларни амал-га ошириш, хорижий инвес-торларни отанг яхши, онанг яхши, деб юртимизга олиб келиш ўз-ўзидан бўлаётга-ни йўқ. Бунинг учун тиним-сиз ҳаракат қилиш, хори-жий ҳамкорларни топиб, уларга барча зарур шаро-итларни яратиб бериш ке-рак. Масалан, мана шу "Ре-зинатехника" заводи бўй-ича хитойлик ҳамкорларимиз билан аниқ бир битимга ке-лиш учун кейинги уч йил давомида қанча-қанча иш олиб боришга тўғри келди.

Ёки Тошкент вилоятининг салоҳиятига салоҳият қўйишга хизмат қиладиган "Ангрен" махсус зонасини оладиган бўлсак, бу лойи-ҳага ҳуддики ўзининг шах-сий ишидек қараб, уни амалга оширишга сидқи-дилдан ҳисса қўшган барча мутахассис ва мутасадди-ларга раҳмат айтсак, ар-зийди.

Албатта, халқимизнинг машаққатли ва фидокорона меҳнати билан қўлга кири-тилган бундай ютуқ ва мар-ралар, режа ва дастурлар барчамизга гурур-ифтихор, энг муҳими, эртанги кунга ишонч бағишлайди. Лекин, биз бугун қўлга киритилган ютуқ ва марралар билан бир қаторда, Тошкент ви-лоятини ижтимоий-иқтисо-дий ривожлантириш, мав-жуд бўй имконияти ва ре-сурслардан етарлича фой-даланиш борасида бир қатор камчилик ва оқсоқ-ликларга йўл қўйилаётгани-га кўпроқ эътибор бериши-миз зарур.

Кўзга ташланадиган му-аммолар ҳақида гапирган-да, аввало, шуни таъкидла-шимиз зарурки, вилоят са-ноатининг 88 фоизи Олма-лик, Ангрен, Бекобод, Чир-чик шаҳарлари ҳамда Охан-гарон, Қибрай, Янгийўл ва Зангиота туманлари ҳисса-сига тўғри келмоқда. Қол-ган 10та туманнинг бу бо-радаги улуши 12 фоизни ташкил этади, холос.

Айниқса, Оққўрғон, Бўка, Бекобод, Қуйичирчиқ ту-манларининг вилоят саноа-тидаги улуши бир фоизга ҳам етмаслигини қандай баҳолаш мумкин?

Ҳудудий саноат таркиби-да маҳаллий тасарруфдаги корхоналар ҳиссаси йил-дан-йилга пасайиб бормоқ-да. Охирги 3 йилда бу кўрсаткич 25,3 фоиздан 22,8 фоизга тушиб қолгани ҳам шундан далолат бера-ди.

Ўзингиз ўйланг, азиз дўстлар, бу ҳудудларнинг барчасида ўзимизнинг одамларимиз яшайди. Ле-кин нима учун бир туманда

саноат жадал ривожлан-моқда, иккинчисида эса оқсоқликка йўл қўйилмоқ-да? Холбуки, Тошкент ви-лоятида саноат, ишлаб чи-қаришни изчил ривожлан-тириш учун барча шарт-ша-роит мавжуд. Бу вилоят шундай ихчам жойлашган-ки, унинг бир туманидан иккинчи туманига бориш жуда қулай, яъни йўл-ком-муникация масаласида бу ерда ҳеч қандай тўсиқ йўқ. Шундай экан, талаб ҳам шунга яраша катта бўлиши табиий.

Мана, ўзингиз кўряпсиз, ҳозирги кунда ёшларимиз замонавий касб-ҳунарлар-ни эгаллашга, ҳаётдан ўз ўрнини топишга интилмоқ-да. Лекин, нима учун Юқоричирчиқ, Ўртачирчиқ, Қуйичирчиқ туманларида янги, замонавий саноат корхоналарининг салмоғи ва самараси ҳалигача сез-илмаяпти?

Такрор айтаман — бизга бўлаверади, деган эскича қараш билан фақат томор-қадан олинадиган даромад ёки олди-сотди ишларига кўз тикиб яшаш бизга энди ярашмайди. Бунинг учун одамда аввало гурур туй-ғуси бўлиши лозим.

Бу муқаддас заминда гурурсиз, ифтихорсиз яшаб бўлмайди. Шахсан мен, ўзбек боласи қаерда бўлмасин, доимо ўз юрти-га сажда қилиб, унинг ту-проғини кўзига тўтиё этиб яшашни истардим. Ҳар қандай шароитда ҳам ор-номус деган тушунчани ба-ланд тутиб, шундай буюк юртга муносиб фарзанд бўлиб яшаш керак. "Ор-но-мус" деган сўзнинг бошқа тилларда ўхшаши, таржи-маси йўқлигининг ўзи ҳам Яратганимиз бизнинг хал-қимизга қандай улуг, қан-дай беқиёс фазилатлар ато этганини англамайдим?

Мен Президент — давлат раҳбари сифатида мамла-катимизни ривожлантириш, турмушимизни обод қилиш, халқимиз, авваламбор ёшларимизнинг эркин ва фаровон ҳаёт кечирishi учун нимаики керак бўлса, барча-барчасини ташкил қилиб беришга, ана шу эзгу мақсад йўлида ҳаётимни бағишлашга ҳамиша тайёр-ман.

Бу Ватан — ўзимизники, барчамизники. Унинг кам-чилиги ҳам, ютуғи ҳам ўзи-мизники. Шундай экан, гўзал ва бетакрор юрти-мизнинг бугунги ва эртан-ги кунини, ёруғ келажағи учун авваламбор ўзимиз масъул эканимизни унут-маслик керак.

Шу нуқтаи назардан фик-римизни давом эттиради-ган бўлсак, Тошкент вило-ятида баъзи корхоналар-

нинг тўла қувват билан иш-ламаётганидан ҳам кўз юмиб бўлмайди. Ўтган йили вилоят корхоналарида ип-газлама ишлаб чиқариш бўйича қувватлардан атиги 34 фоиз, трикотаж мато ишлаб чиқариш бўйича 52 фоиз, трикотаж буюмлар ишлаб чиқариш бўйича эса 66 фоиз фойдаланилгани ҳам бу фикрни тасдиқлай-ди.

Ана шундай оқсоқлик ту-файли сўнгги беш йилда Тошкент вилоятида саноат маҳсулотлари ҳажмининг ўсиш суръатлари мамлака-тимиз бўйича ўртача кўрсаткичдан анча кам, яъни 2,5 фоизга паст бўлгани ташвиш уйғотмас-дан қолмайди.

Бугунги кунда бутун мам-лакатимизда кенг қўламда-ги қурилиш ва ободонлаш-тириш ишлари олиб борил-моқда. Хусусан, замонавий қурилиш материаллари иш-лаб чиқариш масаласига қандай катта аҳамият бери-лаётгани барчамизга яхши маълум.

Тошкент вилоятида "Охангаронцемент", "Охан-гароншифер", "Бекободце-мент" акциядорлик жамият-лари, "Фазалкентойна" қўшма корхонаси ва бошқа йирик қувватлар бўлишига қарамастан, қурилиш мате-риаллари ишлаб чиқаради-ган тармоқнинг ялпи сано-ат маҳсулотидagi улуши ка-майиб, 2000 йилдаги 9,5 фоиздан 2012 йилда 8,5 фоизга тушиб қолган.

Экспорт масаласига эътибор қаратадиган бўл-сак, 2012 йилда бу борада-ги дастурга қиритилган корхоналардан 30таси бел-гиланган кўрсаткичларни бажармагани туфайли 36 миллион доллардан ортиқ маҳсулотни экспорт қилиш режаси бой берилганини афсусланиб айтиш лозим.

Вилоятда хорижий сар-моялар иштирокида ташкил этилган 451та корхонадан 21таси фаолият кўрсатма-япти. Бундай корхоналар-нинг асосий қисми Охан-гарон, Ўртачирчиқ, Қибрай туманларида, Олмалик ва Янгийўл шаҳарларида жой-лашган.

Ҳеч кимга сир эмас, ви-лоят ҳудудида кўмир, коа-лин, мис, асбест ҳамда қурилиш хомашёларининг бой захиралари мавжуд. Шунингдек, катта миқдорда мева-сабзавот, гўшт, сут, пилла маҳсулотлари етиш-тирилади. Лекин, минг аф-суски, ана шу қимматбаҳо хомашё ва маҳсулотлардан самарали фойдаланиш, уларни чуқур қайта ишла-диган замонавий корхона-лар ташкил этиб, қўшимча

ФАРОВОНЛИГИ, ВАТАНИМИЗНИНГ МЕХНАТ ҚИЛИШ — МУҚАДДАС БУРЧИМИЗ

маблағ, қўшимча даромад топиш, энг муҳими, одамларимиз учун янги-янги иш ўринлари яратиш масалалари эътибордан четда қилиб келмоқда.

Бундай аҳволни тубдан ўзгартириш учун Вазирлар Маҳкамаси тегишли вазирлик ва идоралар, вилоят ҳокимлиги билан биргаликда аниқ чора-тадбирлар дастурини амалга ошириши зарур. Бунда, авваламбор, "Ангрен" махсус индустриал зонасида ташкил этилаётган корхоналарга берилган кенг қўламли солиқ ва бўжхона имтиёзларидан самарали фойдаланиш, салоҳиятли маҳаллий ишлаб чиқарувчиларга хорижий шерикларни жалб этиш учун кўмаклашиш, шунинг ҳисобидан юқори технологиялар ва инновацион ғоялар, тайёр маҳсулот, ички ва ташқи бозорда рақобатдош бўлган товарларни ишлаб чиқаришни йўлга қўйишни кўзда тутиш даркор.

Азиз дўстлар!

Тошкент вилояти азалдан ўзининг деҳқончилик анъаналари билан шухрат қозониб келгани барчамизга яхши маълум.

Вилоятда ҳозирги вақтда 6 минг 100 дан кўпроқ фермер хўжалиги фаолият юритмоқда. Ўтган йили улар томонидан қарийб 588 минг тонна галла, 241 минг 400 тонна пахта хирмони бунёд этилди.

Бугун мен, мана шу юксак минбардан туриб, вилоятнинг барча деҳқон ва фермерларига ана шундай фидокорона меҳнатлари учун чуқур миннатдорлик билдиришни ўзимнинг бурчим, деб биламан.

Мен яхши тушунаман, тўғри англайман — қишлоқ хўжалиги шундай мураккаб соҳаки, унда ҳар йили қўтилмаган бир муаммо пайдо бўлади. Деҳқоннинг меҳнати, чеккан машаққатини фақат деҳқон билади. Саноат корхонасида ишлаш ҳам, албатта, осон эмас, лекин ишчи ёки муҳандиснинг иш вақти аниқ. Аммо, айтинглар, деҳқоннинг аниқ иш вақти борми? Агарки шундай меҳнати қадрламасак, нимани қадрлашимиз керак ўзи?

Бугунги кунда деҳқоннинг қосасини оқартирадиган — бу фермерлик ҳаракати эканини ҳаммамиз яхши тушуниб олдик, деб ўйлайман. Биз шу йўлга ўтдикми, энди фермерларимиз учун янада кенг йўл очиб беришимиз керак.

Таъкидлаш жоизки, кейинги йилларда вилоятда нафақат пахта ва галлачилик, балки сабзавотчилик,

узумчилик, қорвачилик ва бошқа соҳаларда ҳам самарали фаолият юритаётган, қурилиш, хизмат кўрсатиш, савдо, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш асосида янги ишлаб чиқариш қувватларини ташкил этаётган **ўнлаб кўп тармоқли фермер хўжаликлари** фаолият кўрсатмоқда.

Бугунги давр талабини, эртанги кунни ўйлаб иш олиб бораётган Пискент туманидаги "Зиёда", Қибрай туманидаги "Шухрат Миррахмедов", Янгийўл туманидаги "Муфассал агро", Юқоричирчиқ туманидаги "Кавсар замин", Паркент туманидаги "Бойқозон байналмилал", Зангиота туманидаги "Сайфуддинова Хонзода", Ўртачирчиқ туманидаги "Мирзакарим Тешабой", Бўстонлиқ туманидаги "Солиқ Азимжон", Оққўрғон туманидаги "Сарбон Самандар" каби фермер хўжаликларини бунга мисол қилиб келтириш мумкин.

Албатта, ҳаммамизга аёнки, мўл ҳосил етиштириш учун аввало ернинг унмдорлигини ошириш лозим. Шу мақсадда, бутун мамлакатимизда бўлгани каби, Тошкент вилоятида ҳам Суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш давлат дастури доирасида **охирги беш йилда кенг қўламли ишлар амалга оширилмоқда. Шу борада 46 миллиард 100 миллион сўм маблағ ўзлаштирилиб, 173та замонавий мелиоратив техника, жумладан, 95та экскаватор ва бульдозер харид қилинди.**

Ҳозирги кунда 88 километрдан зиёд коллектор-дренаж тармоқлари қурилгани ва реконструкция қилингани, қарийб 6 минг километрик тармоқда эса таъмирлаш-тиклаш ишлари амалга оширилгани, ҳеч шубҳасиз, ўз амалий натижасини бермоқда. Жумладан, охириги 4 йилда вилоятда картошка етиштириш 67 минг тоннага, сабзавот 378 минг тоннага, полиз маҳсулотлари 28 минг тоннага, мева ва узум эса 60 минг тоннага ошгани ана шундай ишларимиз самараси, десак, янглишмаган бўлаемиз.

Шу билан бирга, давлатиш томонидан кўрсатилган улкан амалий ёрдамга қарамайдан, Тошкент вилоятининг бир қатор туманларида сўнгги йилларда пахта ва галла ҳосилдорлигининг пасайиш ҳолатлари қузатилаётгани барчамизни афсуслантиради.

Агарки 2012 йилда пахта ҳосилдорлиги мамлакатимиз бўйича ўртача 26,8 центнерни ташкил этган бўлса, ушбу кўрсаткич Ўртачирчиқ туманида 20,6 центнерни, Бекобод ва Бўка туманларида 25 центнерни ташкил этгани ҳам бу фикрни тасдиқлайди. Ёки бошоқли дон экинлари ҳосилдорлиги мамлакатимиз бўйича 52,3 центнерни ташкил этган бўлса, бу рақам Бекобод туманида 37,7 центнерни, Янгийўл туманида эса 32,2 центнерни ташкил этган.

Вилоятдаги айрим фермер хўжаликлари сурункали равишда шартнома мажбуриятларини бажармасдан келмоқда. Ўтган йили вилоятда давлатга пахта ва галла сотиш бўйича шартнома мажбуриятлари тўлиқ бажарилган бўлса-да, 110 та фермер хўжалиги пахта, 151 та фермер хўжалиги эса галла етиштириш бўйича зиммасига олган шартнома мажбуриятини уддалай олмаган.

Тошкент вилояти мева-сабзавот маҳсулотлари ва узум етиштириш, ҳосилдорлигини ошириш ва янги агротехнологияларни жорий этиш, юқори самара берадиган боғ ва узумзорлар яратиш бўйича катта имкониятларга эга экани ҳақида кўп гапириш мумкин.

Вилоятда янги мевали боғлар ва тоқзорларни барпо этишга етарлича эътибор қаратилмаяпти. Мисол учун, 2012 йилда вилоят бўйича атиги 623 гектар янги боғ ва 146 гектар тоқзор ташкил этилган. Янгийўл, Қўйичирчиқ, Бўстонлиқ туманларидаги айрим фермер хўжаликларида мевали боғ майдонларидан гектарига 50—55 центнер ҳосил етиштирилган, холос.

Ўтган 2012 йил мавсумида вилоятда мева ишлаб чиқаришнинг ўсиш суръатлари 4 фоизни ташкил этган бўлиб, бу кўрсаткич Самарқанд ва Наманган вилоятларига қараганда 4-5 фоиз пастдир. Шунингдек, 2012 йилда вилоят бўйича мева-сабзавот ва узумни қайта ишлаш қувватларидан фойдаланиш даражаси ўртача 40 фоизни ташкил этганини қониқарли баҳолаб бўлмайди.

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қиш мавсуми учун сифатли сақлаш мақсадида Тошкент вилоятида мева-сабзавотларни сақлайдиган холодильникларнинг қуввати охириги беш йилда икки баробар оширилиб, 80 минг тоннадан ортгани эътиборга лойик, албатта. Лекин, ўтган йили ташкил этиш режалашти-

рилган 6 та холодильникдан фақат 4 таси ишга туширилгани бу масалада ҳам оқсоқлик борлигини кўрсатади.

Бугунги кунда вилоят қишлоқ хўжалиги соҳасини замон талаблари асосида ривожлантириш, жумладан, кўп тармоқли фермер хўжаликларини ташкил қилиш, уларнинг самарали ишлаши учун барча шароитларни яратиб бериш ҳукумат ва мутасадди ташкилотларнинг устувор вазифаси бўлиши лозим. Бу борада биз янги ташкил этилган Ўзбекистон Фермерлар кенгаши ва унинг жойлардаги бўлимлари томонидан ташаббус ва амалий ҳаракатларни қўлтига ҳақлимиз. Жорий йилда Тошкент вилоятида ҳокимликлар ва фермерлар кенгашлари бошчилигида 2 минг 260 дан зиёд кўп тармоқли фермер хўжаликларини барпо этиш бўйича 97 миллиард сўм маблағ сарфлаш кўзда тутилаётгани бу масаланинг ижобий ҳал этилишига ишонч тугдиради.

Муҳтарам депутатлар! Кейинги йилларда Тошкент вилоятида йўл-транспорт, коммуникация инфраструктурасини жадал ривожлантириш масаласига қандай катта эътибор берилаётгани сизларга яхши маълум, албатта.

Айниқса, Ангрен шаҳрида ташкил этилган Халқаро транспорт логистика маркази орқали 2010 йилдан бошлаб Фарғона водийси вилоятларига ва улардан мамлакатимизнинг бошқа минтақаларига 16 миллион тоннадан ортиқ юк етказиб берилганини алоҳида таъкидлаш лозим.

Бизга сувдек, ҳаводек зарур бўлган бундай марказларни, транспорт ва коммуникация тармоқларини жадал ривожлантиришни бугунги ҳаётнинг ўзи талаб қилаётганини ҳаммамиз яхши тушунаемиз. Шу мақсадда яқинда 116 километр узунликдаги Гулистон — Охангарон янги автомобиль йўли қуриб битказилганидан хабардорсиз. Бу йўлнинг аҳамияти шундаки, у фақат масофани қисқартириб қолмасдан, Тошкент минтақаси орқали ўтадиган транспорт воситалари сонини оптималлаштиришга ҳам хизмат қилади.

Бу соҳада ҳали қиладиган ишларимиз кўп. Жумладан, жорий йилнинг ўзиде 8 миллиард сўм маблағ ҳисобидан маҳаллий аҳамиятга молик автомобиль йўлларида қурилиш-таъмирлаш, шунингдек, 10 миллиард 600 миллион сўм маблағ йўналтириб, 160 дан ортиқ аҳоли пунктидаги ички йўлларида

жорий ва капитал таъмирлаш ишларини амалга ошириш кўзда тутилмоқда.

Ҳурматли мажлис қатнашчилари!

Мамлакатимизда кичик бизнес ва хусусий тadbirkorlik ривожлантириш бўйича қўлай ишбилармонлик муҳити яратилганини Тошкент вилояти мисолида ҳам яққол кузатиш мумкин.

Ҳозирги пайтда вилоятда 20 мингга яқин кичик бизнес субъекти фаолият кўрсатмоқда. Агарки мамлакатимизда кичик бизнес соҳасининг ялпи ички маҳсулотдаги улуши 54,6 фоизни, саноатдаги улуши эса 22,2 фоизни ташкил этаётган бўлса, бу кўрсаткичлар Тошкент вилоятида тегишли равишда 56,7 фоиз ҳамда 21,9 фоизни ташкил этмоқда. Айни вақтда мазкур соҳада бир қатор муаммолар борлигини ҳам айтмасдан ўтолмаймиз. Хусусан, 2012 йил якунларига кўра, Бўка, Зангиота, Ўртачирчиқ туманларида янгитдан ташкил этилган кичик тadbirkorlik субъектлари сони камайишига йўл қўйилган.

Адлия органлари томонидан 2011-2012 йилларда ўтказилган ўрганишлар давомида тadbirkorlikнинг муносабатларини кўриб чиқиш борасида 224та қонун бузилиш ҳолати аниқланган.

Тadbirkorlar баъзан ўз бизнесини ташкил этиш учун ер олиш, кадастр органларида ҳужжатларни расмийлаштириш, ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун табиий газ, сув ва электр энергияси билан барқарор таъминланишда қийинчиликларга дуч келмоқда. Масалан, муҳандислик тармоқларига уланиш бўйича 253та муносабатдан 214 таси ҳал этилмагани ҳам шунини кўрсатади.

Энг ёмони, назорат органларининг тadbirkorlik субъектлари фаолиятига ноқонуний аралашувлари давом этмоқда. 2012 йилда адлия органлари томонидан 46 та ана шундай ҳолат аниқланган.

Шу муносабат билан илгари ҳам айтган бир фикрни яна бир марта таъкидламоқчиман. Тadbirkorlik фаолияти йўлига тўсиқ қўйиш, унга қарши чиқиш — бу давлат сиёсати, Президент сиёсати қарши чиқиш, деб баҳолашни керак. Буни қайси лавозимда ўтирганидан қатъи назар, барча мансabdor ва мас'ул раҳбарлар қўлоғига қўйиб олиши шарт.

(Давоми 4-бетда.)

МАМЛАКАТИМИЗНИНГ ТАРАҚҚИЁТИ, ЭЛ-ЮРТИМИЗ ОБРЎ-ЭЪТИБОРИНИ ЯНАДА ОШИРИШ ЙЎЛИДА

(Давоми.)

Боши 1-, 2-, 3-бетларда.)

Вилоятда хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантиришда ҳам муаммолар кўзга ташланмоқда. Масалан, айрим маҳаллий ҳокимият органлари раҳбарлари томонидан етарлича эътибор берилмаслиги оқибатида алоқа, транспорт, савдо ва умумий овқатланиш бўйича прогноз кўрсаткичлари ба- жарилмаяпти.

Вилоятда кўплаб дам олиш масканлари фаолият кўрсатаётганига қарамасдан, жами хизматлар ҳажмида туризм хизматларининг салмоғи атиги 0,5 фоиздан ошмаётгани, албатта, ҳеч кимни қониқтирмайди. Айнан хусусий тадбиркорлик ва кичик бизнес соҳаси одамларимизни иш билан таъминлаш ва шунинг ҳисобидан аҳолининг даромадларини ошириш, унинг ҳаёт даражасини яхшилашда ҳал қилувчи омил бўлиб келаётганини унутмаслигимиз зарур.

Охирги йилларда Тошкент вилоятда аҳоли даромадлари ошиб бораётганини кўидаги рақамлар тасдиқлаб бермоқда. **Айниқса, 2000 йилга нисбатан аҳоли жон бошига тўғри келадиган реал даромадлар 9,6 баробар ўсгани, ўртача иш ҳақи 14 баробар, пенсия ва нафақалар 12,5 баробар ошгани мисолида бунинг амалий ифодасини кўриш қийин эмас, деб ўйлайман.**

Бунинг яна бир яққол тасдиғини кейинги ўн йилда вилоятда энгил автомобилга эга бўлган оилалар 15 фоиздан 37 фоизга, телевизорга эга хонадонлар 80 фоиздан 143 фоизга, холодильникка эга оилалар 50 фоиздан 93 фоизга, кир ювиш машинаси бўлган оилалар 32 фоиздан 72 фоизга кўпайганида кузатиш мумкин.

Биз учун устувор мақсад бўлган соғлом ва barkamol авлодни тарбиялаш масаласини оладиган бўлсак, вилоятда кейинги тўрт йилда 204та умумтаълим мактаби, 19та musiqa ва сан'ат мактаби, 38та касб-хунар коллежи ва 6та академик лицей зamonaviy asosda qurilgani va tubdan rekonstruksiya qilinganini ta'kidlash lozim.

Ана шу даврда соғлиқни сақлаш соҳасида 1 минг 190 ўринга эга бўлган тиббиёт муассасалари ҳамда бир сменада 1 минг 335 нафар беморга хизмат кўрсатадиган поликлиникалар қурилгани ва реконструкция қилинганини қайд этиш за-

рур. Фақат ўтган йилнинг ўзида вилоятдаги тиббий муассасаларни қуриш ва реконструкция қилиш учун марказлаштирилган манбалар ҳисобидан 16 миллиард 600 миллион сўм йўналтирилганининг ўзи бу борадаги ишларимизнинг миқёси ва кўламини кўрсатади. Шулар қаторида кейинги вақтда вилоятда 31та спорт объекти ишга туширилди ва реконструкция қилинди.

Ана шундай қулайликлардан баҳраманд бўлиб ўсаётган бугунги ёшлар ҳамма нарсани тушунади. Улар ҳозирги ахборот воситалари, айниқса Интернет орқали кўп нарсадан хабардор бўлмоқда. Интернет тармоғини қандайдир темир девор билан тўсиб, тақиқлаш — бу мутлақо ақлга сиғмайдиган иш. Мана, жаҳоннинг айрим минтақаларида, араб дунёсида турли нотинчлик ва қарама-қаршиликлар юз бермоқда. Бу ҳолатнинг сабаблари кўп, лекин уларнинг аксарияти ёшларга, уларнинг ҳаётий манфаатларини ҳал қилишга етарли эътибор бермаслик натижасида содир бўлаётганидан ҳам кўз юмиб бўлмайди. Шунинг учун барчамиз, биринчи навбатда, вазифада ўтирган раҳбарлар ёшларнинг ҳаётий манфаатларини таъминлаш, уларга кенг йўл очиб бериш, истеъдод ва қобилиятини рўёбга чиқариш бўйича олиб бораётган ишларимизни давр талаблари билан ҳамоҳанг бўлиб, янги босқичга кўтариш зарурлигини ҳеч қачон эсидадан чиқармаслиги керак.

Шу нуқтаи назардан қараганда, Тошкент вилоятда ёш авлод тарбиясига бевоқифа боғлиқ бўлган соҳа ва тармоқларда кўлга киритилаётган ҳар томонлама таъсирчан ютуқ ва марралар сўзсиз барчамизни қувонтиради, қалбимизга гурур ва ифтихор етказиши, албатта.

Айни шу борада яна ва яна бир бор эътиборингизни бундай кўрсаткичлар негизда ётган ўта муҳим меzonларга қаратмоқчиман.

Бугунги кунда Тошкент вилоятда 2 миллион 700 минг киши, жумладан, 1 миллион 600 мингга яқин меҳнатга яроқли одам истиқомат қилмоқда. Шу сабабли **ҳар қайси оиладаги фаровонлик, одамларнинг ҳаётга бўлган муносабати, жамиятимизнинг ижтимоий барқарорлиги аввало аҳолининг иш билан қандай таъминланганига, уларнинг иши қандай таъминланганига, ўз меҳнатига муносиб даромад топишига чамбарчас боғлиқ, десам,**

ўйлайманки, барчангиз шу фикрга қўшилиасиз.

Масалага шу кўз билан қарайдиган бўлсак, вилоятда ўтган йили бандлик дас-тури доирасида 87 мингдан ортиқ иш ўрни яратилган бўлса ҳам, ишга жойлаштиришга муҳтож кишилар сони 45 минг 400 нафарни ташкил этган. Бу кўрсаткич Бекобод ва Бўка туманларида, Бекобод шаҳрида ай-никса юқори ҳисобланади.

Шунингдек, вилоятдаги касб-хунар коллежларини битириб чиқаётган ёшларни ўз эгаллаган мутахассис-ликлари бўйича иш билан таъминлаш борасида жиддий муаммолар сақланиб қолмоқда. Масалан, 2012 йилда Оққўрғон, Чиноз, Юқоричирчик туманларида бу кўрсаткич республикада-ги энг паст даражадаи таш-кил этгани ҳам бу фикрни тасдиқлайди.

Бугунги фурсатдан фойдаланиб, яна бир бор огоҳлантириб айтмоқчи-ман: маҳаллий ҳокимият идоралари раҳбарларининг фаолиятига одамларни, биринчи навбатда, касб-хунар коллежлари битирувчиларини ишга жойлаштириш масаласи уларнинг ҳудудда қан-дай ҳал қилинаётганига қараб баҳо берилади.

Яна бир муҳим масала — аҳолини ичимлик суви билан таъминлаш ҳақида тўхталадиган бўлсак, кейин-ги тўрт йилда вилоятда сув таъминоти ва канализация хизматларини яхшилашга марказлаштирилган манба-лардан 9 миллиард 200 миллион сўм маблағ ажра-тилганини айтиш лозим. Шу асосда 520 километр, жу-младан, қишлоқ жойларда 490 километрдан ортиқ сув тармоқлари ишга туширил-ди. Бирок, водопровод тар-моқларининг каттагина қисми эскиргани туфайли сув таъминотида узилиш-ларга йўл қўйилмоқда, ис-теъмоличилар томонидан тўланмаган қарзлар ҳажми ортиб бормоқда. Бўка, Ўртачирчик, Қуйичирчик, Юқоричирчик, Паркент ту-манларида аҳолини тоза ичимлик суви билан таъ-минлаш даражаси қониқар-сиз бўлиб қолмоқда.

Шу муносабат билан ви-лоятда қўшимча водопро-вод тармоқларини қуриш, жумладан, Чимён-Чирчик дам олиш ва ҳордиқ чиқа-риш ҳудудидида тозалаш ин-шоотлари қувватларини кенгайтириш керак. Шу ўринда вилоятда жойлашган шаҳарлардаги кўп қаватли уйларнинг иссиқлик таъми-нотини яхшилаш ишлари етарли даражада эмаслиги-ни афсус билан айтишга тўғри келади. Кўпгина уй-

ларнинг муҳандислик уску-налари ва иссиқлик тармоқ-лари капитал ва жорий таъ-мирлашга муҳтож.

Коммунал хизматлар учун ҳисоб-китоблар интизоми-нинг пастлиги сабабли Чир-чик шаҳри, Оққўрғон, Бўстонлик туманларида муддатга ўтган дебиторлик қарзлар сақланиб қолмоқда. Бу эса ўз навбатида кўрса-тилган хизматлар сифа-тига салбий таъсир этмоқ-да.

Балки кимдир, Президент шундай майда камчилик-ларни айтиб ўтирадими, деб ўйлаш ҳам мумкин. Мен сизларга дўст сифати-да айтмоқчиманки, менинг ишимда, ҳар қайси раҳбар-нинг фаолиятида иккинчи даражали ёки майда маса-ланинг ўзи йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас. Нега де-ганда, инсон манфаати ҳақида гап кетганда, ҳеч қачон майда масаланинг ўзи бўлмайди.

Ўзингиз ўйланг, жойларда ичимлик суви етишмаса, кўпқаватли уйларда табиий газ, иссиқлик етказишда узилишлар бўлса, одамлар, айниқса, ёш болали оила-лар тепада — раҳбарлик ла-возимида ўтирганларга нис-батан қандай фикр билди-риши мумкин?

Бу ҳаётдан ҳаммамиз ҳам ўтиб кетамиз, ҳеч ким дунё-га устун бўлган эмас. Шу-нинг учун ҳам мен доимо ўзимга, сендан эртага нима қолади, деб савол бера-ман. Ҳар бир одам бу са-волни ўзига қайта-қайта берса, савоб ишни ҳар ким қилиши керак, савоб ишни ҳар кун қилиш керак, деган қоида билан яшаса, ўйлай-манки, Яратган ҳам, инсон-лар ҳам ундан рози бўлади.

Муҳтарам дўстлар!

Қишлоқ аҳоли пунктлари-ни зamonaviy лойиҳалар бўйича комплекс қуришга қаратилган дастурга муво-фиқ, 2009—2012 йилларда вилоятда намунавий лойи-ҳалар асосида 2 минг 355 та уй-жой фойдаланишга топширилди. Бу мақсад учун жами 228 миллиард сўмдан ортиқ маблағ сарф-ланди. Бирок, таассуфки, биз учун устувор аҳамиятга эга бўлган бу масалага пан-жа орасидан қараш туфай-ли айрим туманларда уй-жойларни муддатидан ке-чиктириб ва сифатсиз топ-шириш ҳолатларига йўл қўйилмоқда. Жумладан, 2011-2012 йилларда бу бо-рада йўл қўйилган жиддий камчилик ва қонун бузилиш-лари учун Чиноз тумани ҳокими А.Тешабоев, Охан-гарон тумани ҳокими Б.Солибоев ўз вазифасидан озод этилгани, Қуйичирчик тумани ҳокимининг биринчи ўринбосари А.Отажонов ва Ўртачирчик тумани ҳокими-

нинг биринчи ўринбосари Ш.Шомансуров жиний жавобгарликка тортилгани, Бўстонлик, Юқоричирчик, Қибрай, Янгийўл, Ўртачир-чик туманларининг ҳокимла-ри ва уларнинг биринчи ўринбосарларига ҳайфсан эълон қилингани ҳам буни тасдиқлайди. Лекин гап фа-қат кимгадир жазо бериш-да эмас, балки вазиятни хо-лисона ва танқидий баҳо-лаб, зарур ҳулоса ва сабоқ чиқариб олишда.

Жорий йилда вилоятда-ги 39та массивда 1 минг 50та уй-жой қуриш учун 147 миллиард сўм, яъни ўтган йилдагига нисбатан 16,5 фоиз кўп маблағ жалб этиш назарда тутилмоқда. Бу эса шу йўналишда қўшимча ишчи кучи, моддий ва тех-ник ресурсларни сафарбар қилишни, ишни оқилона ва самарали ташкил этишни тақозо этади.

Ҳокимлар бу масалани бир-икки йиллик иш деб билмаслиги, аксинча, узоқ муддатли муҳим ижтимоий дастур деб қабул қилиши лозим. Нега деганда, бу бо-радаги ишлар қишлоқда яшаётган одамларнинг ша-роити шаҳардагидан кам бўлмаслиги керак, деган эзгу мақсадни амалга оши-ришга қаратилган.

Бугунги кунда аҳолининг даромади ортиб борапти. Лекин баъзи одамлар уй қуриш ўрнига машина олишга шошиляпти. Менга қолса, машина ҳам, уй ҳам керак, лекин, баракка топ-қурулар, аввал уй қуришлар, кейин машина олинлар. Яхши, зamonaviy уй қурган одамларнинг болалари эр-тага ота-онасига раҳмат ай-тади. Энг муҳими, бундай ишнам уйларда туғилиб во-яга етган болаларнинг соғ-лиғи, фикри, дунёқараши ҳам бошқача бўлади.

Мен яхши эсламан, 1986 йили Қашқадарёда ишлаган пайтимда Шаҳрисабзда янги уйлар қуриш тажриба-сини бошлаган эдик. Ушан-та уйларнинг ташқи девори-ни пишқ гиштдан, ички де-ворини эса хом гиштдан қуришга мажбур бўлганмиз. Чунки пишқ гишт ҳам, гишт заводлари ҳам бугунгидек кўп эмас эди. Бугун эса, мана, кўряғимиз, ҳар томон-лама қулай шарт-шароит-ларга эга бўлган уй-жойлар-ни қуриш учун барча ша-роитлар етарли.

Шу ўринда долзарб бир масалага эътиборингизни қаратишни истардим. Ма-ҳаллий пудрат ишлари бо-зорини ривожлантириш бо-расида берилган имтиёз-ларга қарамасдан, **вилоят-да бу борадаги ишларни такомиллаштириш, зарур қурилиш асбоб-анжомла-ри билан таъминланган, малакали қурувчиларга**

ФАРОВОНЛИГИ, ВАТАНИМИЗНИНГ МЕХНАТ ҚИЛИШ — МУҚАДДАС БУРЧИМИЗ

эга бўлган замонавий пудрат ташкилотларини шакллантириш, уларга керакли моддий база яратиш учун тегишли ёрдам бериш масалалари вилоят ҳокимияти эътиборидан мутлақо четда қолганини таъкидлашимиз лозим.

Давлат бюджетидан катта ҳажмдаги молиявий ресурслар ажратиладиганига қарамаздан, вилоят раҳбарияти ва мутасадди шахсларнинг бу масалага совақонлик билан қарashi натижасида муҳим иншоотларни ўз вақтида ва сифатли ишга тушириш режалари барбод қилинмоқда. Мисол учун, 2009—2012 йиллар мобайнида марказлаштирилган капитал қўйилмалар ҳисобидан ижтимоий объектларни қуриш ва реконструкция қилиш учун 163 миллиард сўмдан зиёд маблағ ажратилган бўлиб, уларни ўзлаштириш 156 миллиард 500 миллион сўмни ёки умумий кўрсаткичга нисбатан 95,8 фоизни ташкил этган.

Тошкент вилоятининг бугунги ривожланиш суръатлари, бу борада йўл қўйилган камчилик ва муаммолар, уларни ҳал этиш ҳолати шунини тасдиқлайдики, бу ўта муҳим йўналиш бўйича ишлар қониклари даражада эмас. Бундай вазиятни кескин ўзгариши, керакли хулосалар чиқариш зарурати кўриниб турибди. Мавжуд аҳволни ижобий томонга ўзгариши учун мамлакатимиз ҳукумати, вазирлик ва идораларнинг бевосита кўмагида керакли чора ва тадбирларни амалга оширишимиз зарур.

Ҳурматли депутатлар!

Энди бугунги сессия кун тартибдаги ташкилий масалани кўриб чиқишга ўтаск.

Ҳаммамизга маълум, бундан тўрт йил олдин, яъни 2008 йилнинг декабрь ойида биз сизлар билан бирга Рустам Холматовга катта ишонч билдириб, уни Тошкент вилоятининг ҳокими лавозимига тасдиқлаган эдик.

Албатта, улкан салоҳиятга эга бўлган, мамлакатимизда етакчи ўрин тутадиган Тошкент вилоятини бошқариш, раҳбарлик қилиш, унинг кўп тармоқли иқтисодиётини барқарор суръатлар билан ривожлантириш, аҳолининг ҳаёт даражасини юксалтириш — бундай вазифаларни урдада оғир ва ўта масъулиятли ишдир.

Эътироф этиш керакки, Р.Холматовнинг иш фаолияти давомида дастлаб вилоят тараққиёти йўлида, кўпгина муаммоларни ечишда амалий ҳаракат ва ижобий ишлар қўзғатилди. Ле-

кин, охириги йилларда унинг ишга муносабати ўзгарди, ўзига нисбатан талабчанликни бўйлаштириб, хотиржамлик, ўзибўларчилик қайфиятига берилиб, вилоят раҳбари ва етакчиси сифатида масъулиятни йўқотишга йўл қўйди. У ўзига нисбатан билдирилган кўпгина оғохлантириш ва танқидий гаплардан хулоса чиқармади, аҳволни ижобий томонга ўзгариши ҳақидаги ваъдалари қуруқ гап бўлиб қолаверди. Ўз қўлида ишлайдиган кўпгина муовин ва мутахассисларнинг, фаолларнинг бошини қовуштириш, уларга бир кўз билан қараш, уларни бирлаштириш ўрнига, қўл остидагиларга юқоридан қараш, менсимаслик, кўпол муносабатда бўлишни ўзига маъқул топди.

Албатта, одамлар ҳар хил бўлади, уларнинг қуриш-туриши, феъл-атвори ҳам бир-биридан фарқ қилади. Лекин раҳбар бўлиб масъулиятни ўз зиммасига олган одам, ёқадими-йўқми, ҳар қайси ҳодимга аввало ишонинг манфаатини кўзлаб, тўғри баҳо бериши керак.

Вилоят ҳокимининг ана шундай мезонлар асосида ўзидан олдин ишлаган раҳбарларнинг ҳаттоларидан хулоса чиқариб олмагани умумий ишга зиён етказгани ҳақида кўп гапириш мумкин.

Биз одатда бирон-бир раҳбарнинг оддий одамлар орасидан чиққанига эътибор берамиз, лекин, афсуски, нафс балоси уни бузади, натижада боши айланиб, оёғи ердан узилади. Асосан ҳушомадгўй одамлар, раҳбарлар соясида юриб бирор нарса орттиришни ўйлайдиган кимсалар бунга сабаб бўлади. Менга қолса, раҳбарга эмас, уни бузадиган ана шундай одамларга жазо берган бўлардим.

Мухтасар қилиб айтганда, мамлакатимиздаги марказий бир ҳудудни бошқариш, одамлар билан тил топишиб, уларнинг ишончини қозониб, обрў орттириш, улкан мақсадлар сари сафарбар этиш учун Р.Холматовга кенг микёсда фикрлаш, узоқни қўриш, улкан салоҳиятли вилоятини бошқариш ҳусусиятлари — қурби етишмади. Ўз-ўзидан аёнки, бундай ҳолат охир-оқибатда унга билдирилган ишончини йўқотишга олиб келди.

Йўл қўйилган хато ва камчиликларга тан бериб, икром бўлиб, Р.Холматов эгаллаб турган вазифасидан озод қилишни сўраб, ариза билан мурожаат қилди.

Мажлис раисидан ушбу масалани овозга қўйишни сўрайман.

Мухтарам дўстлар!

Тошкент вилоятидекатта вилоятга янги раҳбарни танлаш ва тайинлаш — ўта мураккаб ва масъулиятли иш. Ўйлайманки, сиз, хурматли мажлис иштирокчилари, барчангиз буни яхши англаб, тушуни турибсиз.

Албатта, ҳар бир номзодни тавсия қилаётганда, биз фаоллар, депутатлар билан кўп маслаҳатлашамиз, унинг таржимаи ҳоли, дунёқарashi, аввалги иш фаолияти, инсоний ҳусусиятлари, феъл-атвори, ҳар хил қинғир-қийиш ишлардан узоқ бўлганини биринчи навбатда эътиборга оламиз. Бундай номзодларга қўйиладиган энг асосий талаблар қаторида аввало ўзини раҳбар, етакчи деб ҳисоблайдиган шахс бугунги шиддат билан ўзгараётган, тараққий топаётган замон талабларига жавоб бериши, эртанги кунимизнинг энг долзарб, энг устувор йўналишларини ўзига яққол тасаввур қилган ҳолда, унга ишонч билдирган эл-юрт олдида унинг зиммасига юкланган вазифаларни амалга оширишда ўз масъулиятини чуқур сезиши, ҳис қилиши шарт.

Энг муҳими, раҳбар ҳалқами ва ташвиши, умиди ва интилишлари билан яшashi, одамларни бир-биридан ажратмасдан — биттасига иссиқроқ, бошқасига эса совуқроқ қарамасдан, ошна-оғайнигарчиликка берилмасдан, оёғи ердан узилмасдан, адолат, талабчанлик ва қатъият билан иш олиб бориши, бундай қараш, бундай муносабат унинг бурчиға, ҳаётий мақсадига айланиши даркор.

Катта салоҳиятга эга бўлган Тошкент вилоятини бошқариш учун юқори савия, билим ва таҳрибага эга бўлган етакчи керак. Ҳаёт синовларида тобланган, улкан режа ва дастурларни амалга оширишга, юртни обод, элнинг турмушини янада фаровон қилишга қурби-қучи етadиган раҳбар керак.

Вилоят депутатлари ва фаоллари, жамоатчилик вакиллари билан маслаҳатлашганда, айни шундай юксак талабларга жавоб берadиган вилоят раҳбари кераклиги ҳақида сўз юритилди. Шундай фикр-мулоҳазалар натижасида бугунги кунда Андижон вилояти ҳокими лавозимига ишлаб келаётган Аҳмад Усмонов номзодини Тошкент вилояти ҳокими вазифасига тавсия этишга қарор қилдик.

Аҳмад Усмоновнинг таржимаи ҳоли ҳақида гапирadиган бўлсак, у 1957 йилда Самарқанд вилояти Қўшарбот туманида туғилиб, Самарқанд давлат универси-

тетини 1981 йилда ҳуқуқшунослик мутахассислиги бўйича битирган.

Кўп йиллар Жиззах, Сирдарё, Наманган вилоятларида масъулиятли вазифаларда ишлаган. Ички ишлар вазирининг ўринбосари лавозимига хизмат қилган. Охириги етти йил мобайнида Андижон вилояти ҳокими бўлиб ишлаб келмоқда.

Ҳаммамизга маълум бўлиши керак: охириги йиллар давомида вилоятнинг қайси соҳасини олмайлик — бу кишлоқ ҳўжалиги бўладими, саноат бўладими, ижтимоий соҳалар бўладими, Андижон вилоятининг Усмонов раҳбарлигида ўсиш, тараққий топиш суръатлари, шахар ва кишлоқларнинг кифаси тубдан ўзгариб ва очилиб бораётгани кўпчиликнинг ҳавасини тортиб келмоқда, десак, ҳеч қандай хато бўлмайди.

А.Усмоновни Тошкент вилояти ҳокими вазифасига тавсия этар эканмиз, аввало унинг одамлар кўнглига йўл топиб ишлаш, уларнинг дарду ташвишлари билан яшash, аҳолини рози қилиш ва ишончини қозониш, Тошкент вилояти ҳалқига сидқидилдан хизмат қилишда ўзининг бой ҳаётий ва раҳбарлик тажрибасини ишга солади ва вилоят олдида турган вазифаларни амалга оширишда жонбозлик кўрсатади, деб ишонамиз.

Азиз ва мухтарам ватандошлар!

Такрор-такрор айтишни истардим, Тошкент вилояти — ўзининг иқтисодий, ижтимоий ва маънавий обрў-эътибори билан том маънода юртимизда бошқаларга ўрнак бўлиб келган вилоятдир.

Шунинг учун бугун сиз, азизларга, вилоятнинг барча фаоллари ва фидойиларига, кўпмиллатли воҳа аҳлига қарата айтмоқчиман: Тошкент вилояти ҳеч қачон орқада юришни ўзига маъқул топмаган ва мамлакатимизнинг тараққиёти, эл-юртимиз фаровонлиги, Ватанимизнинг нуфузини ошириш йўлида ўзининг нима-ларга қодир эканини кўрсатиш, намоён этиш учун куч-қудрати етарли, десам, айни ҳақиқатни айтган бўламан.

Тошкент вилоятининг кўпни кўрган, меҳнатсевар ва бағрикенг халқи бугун мажлисимизда тасдиқлаб олган янги раҳбар атрофида ҳислашиб, бир ёқадан бош чиқариб, мамлакатимизнинг етакчи вилоятига хос бўлган ўрнини, обрўсини қўлдан бермайди.

Барчангизга шу йўлда сихат-саломатлик, бахт ва омад, янги-янги ютуқлар тилайман.

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ КЕНГАШИНING НАВБАТДАН ТАШҚАРИ СЕССИЯСИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Воҳада ёқилги-энергетика маҳмуаси, кимё, нефть-кимё, қурилиш индустрияси, кишлоқ ҳўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш бўйича йирик ишлаб чиқариш корхоналари фаолият кўрсатмоқда. Бунга мисол қилиб АҚШнинг машҳур «Женерал Моторс» компанияси билан ҳамкорликда барпо этилган, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигида ягона ҳисобланган автомобиль двигателлари ишлаб чиқарadиган замонавий заводни, Чирчик, Олмалик, Бекобод шаҳарларидаги йирик саноат мажмуаларини келтириш мумкин.

Президентимиз Тошкент вилоятида турли соҳаларда қўлга қиртилган ютуқларни қайд этган ҳолда, мавжуд камчиликларни таъкидлаб, алғалди устувор вазифаларга алоҳида тўхтади.

Сессияда ташкилий масала кўрилди.

Р.Холматов Тошкент вилояти ҳокими вазифасидан озод этилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислоҳ Каримов тавсиясига кўра Андижон вилояти ҳокими лавозимига ишлаб келаётган Аҳмад Тугилович Усмонов Тошкент вилояти ҳокими этиб сайланди.

Сессияда «Нуроний» жамғармаси Чиноз тумани бўлими раиси Мираҳмад Давронов, Бўка туманидаги «Мустақил Ўзбекистон» фермер ҳўжалиги раҳбари Раҳмон Саидов, Тошкентдаги Турин политехника университети талабаси Олимжон Тўйчиев, Пскент туманидаги 1-умумтаълим мактаби директори Мархабо Қурбонова сўзга чиқиб, Президентимиз нутқида Тошкент вилоятини ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устувор йўналишлари ҳар томонлама чуқур таҳлил этилиб, келгусидаги долзарб вазифаларни аниқ белгилаб берилганини, вилоят аҳли билдирилган фикрлардан зарур хулосалар чиқариб, ислохотлар самарасини юксалтириш, барча соҳа ва тармоқлар бўйича қабул қилинган дастурларни изчил амалга ошириш учун астойдил меҳнат қилади, деб таъкидлади.

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ Гулистон шаҳрида меҳнат ярмаркаси бўлиб ўтди. Унда 37 корхона ва ташкилот 300 га яқин бўш иш ўринлари билан қатнашди.

Гулистон шаҳар ҳокимлиги, прокуратураси, бандликка қўмаклашиш ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш маркази, хотин-қизлар қўмитаси, «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати ҳамкорлигида ташкил этилган ярмаркада олий ва ўрта-махсус касб-хунар таълими муассасаларини битирган, ҳарбий хизматдан қайтган 100 нафарга яқин фуқарога шаха жойлашиш учун йўлланмалар берилди.

Тадбир якунида ярмаркада фаол иштирок этган, аҳолини иш билан таъминлашда салмоқли натижаларга эришадиган корхона ва ташкилотлар муносиб рағбатлантирилди.

❖ Нукусдаги 12-болалар ўқима ва санъат мактабидан қўшиқлар фестивали ўтказилди.

“Ўзбекнаво” эстрада бирлашмаси Қорақалпоғистон Республикаси бўлими томонидан иқтидорли ёшларни излаб топиш ва қўллаб-қувватлаш мақсадида ташкил этилган мазкур тадбирда Оролбўйининг барча худудидан 20 нафардан ортиқ йигит-қиз ўз истеъдодини синоудан ўтказди.

— Ҳар бир иштирокчи миллий ва эстрада йўналишида ўз маҳоратини намойиш этди, — дейди танлов қатнашчиси Асланбек Асқаров. — Жонли овозда айtilган сара қўшиқлар томошабинлар томонидан яхши кутиб олинди.

Ушбу танлов ёш истеъдодларнинг шаха маданияти ва ижорачилик маҳоратини оширишга хизмат қилади. Танлов ғолибларига ўз концерт дастурларини намойиш этиш учун лицензиялар берилди.

❖ Ўзбекистон Миллий телерадиоккомпанияси медиа-марказида “Кўҳна замин оҳанглари” катта ашула, лапар ва ўлан ижрочилигининг республика телетанлов-ви ғолибларини тақдирлашга бағишланган тадбир бўлиб ўтди.

Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, Республика халқ ижодиёти ва маданий-маърифий ишлар илмий-методик маркази, Миллий телерадиоккомпания томонидан Республика “Тасвирий ойна”, “Хунарманд” уюшмалари ҳамкорлигида ташкил этилган тадбирда санъатшунос, фольклоршунос олимлар, бадий ҳаваскорлик жамоалари, санъат йўналишидаги таълим муассасаларининг талаба-ёшлари иштирок этди.

Уч ой давом этган “Кўҳна замин оҳанглари” республика телетанловидея турли худудлардан саксондан зиёд иштирокчи қатнашди. Улар тақдим этган мусиқий дастурнинг мазмун, бадий савияси, миллий либослари, соз ва овоз уйғунлиги, ижро маҳорати каби жиҳатларга асосий эътибор қаратилди.

Катта ашула ижрочилиги бўйича биринчи ўрин Фарғона вилояти Тошлоқ тумани маданият уйи вакиллари Рустам Отабоев, Нуриддин Мамажонов, Турдали Шарипов, Қорабой Қодировга насиб этди. Лапар ижрочилиги бўйича Фарғона вилояти Кува тумани маданият уйи қатнашчилари Зилола Ҳабибуллаева, Хуршида Қўрбонова ғолиб бўлди. Ўлан ижрочилигида Андижон вилояти Аска тумани маданият уйи қатнашчилари Марҳаб Сатторов, Баҳодир Исмоилов энг юқори ўринга лойиқ қўрилди.

Ғолиб ва совриндорларга диплом ва эсдалик совғалари топширилди.

❖ “Қамолот” ёшлар ижтимоий ҳаракатининг Тошкент вилояти бўлимида одам савдоси ва гиёҳвандликка қарши курашиш, вояга етмаганлар ўртасида жиноятчиликнинг олдини олиш масалаларига бағишланган ўқув-семинар ўтказилди.

Тадбирда одам савдосининг олдини олиш, ушбу иллат жабр-дийдаларига ижтимоий-ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш, вояга етмаганлар ўртасида турли салбий иллатларни бартараф этиш, гиёҳвандликка қарши профилактикани кучайтириш борасида салмоқли ишлар амалга оширилаётгани таъкидланди.

Семинарда Тошкент вилояти ҳокимлиги ҳузуридаги Наркотик моддаларни назорат қилиш минтақавий комиссияси, вилоят прокуратураси, ички ишлар бош бошқармаси, “Қамолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати масъул ходимларининг маърузалари тингланди. Ушбу йўналишлардаги ишлар самарадорлигини оширишга қаратилган вазифалар бўйича фикр алмашилди.

❖ Пойтахтимизнинг Учтепа тумани кўп тармоқли марказий поликлиникаси Ўзкор филиалининг янги биноси фойдаланишга топширилди.

Мазкур поликлиника тумандаги Ўзкор ва Кўксарой маҳаллаларининг қарийб ўн етти минг аҳолисига хизмат кўрсатмоқда. Икки қаватли янги бинода бирламчи тиббий профилактика қўриқларини юқори савияда ўтказиш, фертил ёшдаги аёллар, болалар, ўсмирлар ва катта ёшларга замонавий даволаш ёрдами кўрсатиш учун барча шароит яратилган. Кардиология кабинети замонавий ЭКГ, лаборатория хонаси сўнгги русумдаги биокимёвий анализаторлар билан таъминланган. Марказлашган стерилизациялаш тизими йўлга қўйилган.

ЎЗА ва махсус мухбиримиз йўлаган материаллар асосида тайёрланди.

Битирувчиларга қулайлик

Самарқанд туризм ва маиший хизмат касб-хунар коллежида бўш иш ўринлари ярмаркаси бўлиб ўтди. Самарқанд шаҳар ҳокимлиги, прокуратура, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш ва бандликка қўмаклашиш маркази ҳамкорлигида ташкил этилган ярмаркада 105та корхона-ташкilot 405та бўш иш ўринлари, 559та квота иш ўринлари билан иштирок этишди.

— Ярмаркада тўртта бўш иш ўрни билан қатнашяпмиз, — дейди Самарқанд давлат музей кўриқхонаси кадрлар бўлими бошлиғи ёрдмчиси Зухра Раҳимова. — Биз тақлиф этаётган иш ўринларига касб-хунар коллежлари битирувчилари катта қизиқиш билдиришди. Уларни

фаолиятимизга оид маълумотлар билан таништирдик. Ушбу йўналишда ишлашни хоҳловчи ёшлар тегишли йўлланмаларни олишди.

Ярмарка иштирокчиларидан 264 нафарини касб-хунар кол-

лежлари битирувчилари ташкил этди.

— Бугунги ярмаркада вилоят суд-тиббий экспертиза бюросига ишга жойлаштишга йўлланма олдим, — дейди Моҳигул Зубайдуллаева. — 2012 йили Сўзсангарон тиббиёт коллежини битирган эдим. Мазкур ярмарка орқали ўзимга муносиб иш топдим. Бундай меҳнат ярмаркаларининг ташкил этилиши мен каби ёшлар учун қулай имкониятдир.

Ҳаким ЖўРАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

Кадрлар салоҳиятини ошириш — долзарб масала

Навоний шаҳрида «Обод турмуш йили» давлат дастури доирасида «Мақтабача таълим тизимини такомиллаштириш ва педагогик кадрлар салоҳиятини ошириш омиллари» мавзусида республика семинари бўлиб ўтди.

Анжуман иштирокчилари дастлаб шаҳардаги «Ёшлар саройи» фаолияти билан танишишди. 4-мақтабача таълим муассасаси тарбиячилари томонидан олиб бориладиган «Сузишнинг жисмоний соғломлаштириш усуллари», 33-мақтабача таълим муассасаси мураббийлари ташкил этган «Қувноқ қоптоқчалар мамлакатда» машғулоти муҳокамаси тажриба алмашиш, ибратли иш услубларини амалиётга татбиқ

этиш борасидаги мулоҳазаларга улашиб кетди.

— Тадбирда иштирок этган Халқ таълими вазирлиги, мақтабача муассасалар ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш республика ўқув методика маркази мутахассислари, усулбчилар тизимида мақтаб ва МТМ ҳамкорлиги борасида олиб бориладиган ишларга алоҳида эътибор қаратишди, — дейди вилоят халқ таълими бошқармаси масъул ходими Мунира Раупова. — Зотан, таълим-тарбиянинг пойдевори ҳисобланган мақтабача таълими яхшилашда ижодий ва узвий ҳамкорлик самарадорликка асос бўлиб хизмат қилади.

О.МУРОДУЛЛАЕВА

Янги иш ўринлари яратилади

Миллий матбуот марказида «Ўзбекенгилсанот» ДАК томонидан «2012 йил иш фаолияти якунлари ҳамда 2013 йилдаги енгил санот тизими ривожланишининг устувор йўналишлари» мавзусида матбуот анжумани ташкил этилди.

Тадбирда юртимизда енгил санот корхоналарини ривожлантириш учун яратилган шарт-шароит ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг рақобатбардошлигини оширишга ва бу орқали тайёр маҳсулотлар экспорти ҳажминини кўпайтиришга эришилаётгани таъкидланди.

Хусусан, 2012 йил якуни бўйича санот маҳсулотларини ишлаб чиқариш ҳажми ўтган

Matbuot anjumani

йилнинг шу даврига нисбатан 120 фоиз ўсиш суръати таъминлангани эътироф этилди.

— «2013—2016 йиллардан республика ҳудудларини ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастури»га мувофиқ маҳаллий ҳокимликлар билан биргаликда ҳудудларда 1629та

лойиҳадан иборат янги қувватларни ташкил этиш режалаштирилган, — дейди «Ўзбекенгилсанот» давлат акциядорлик компанияси бошқарув раисининг биринчи ўринбосари Мақсуджон Мансуров. — Бу лойиҳаларни амалга ошириш орқали 63194та янги иш ўринлари яратилади. 2013 йилда эса жами 30та модернизация қилинган ва янги ташкил этилган корхоналар иш бошлайди ва 5500дан зиёд янги иш ўринлари ташкил этилади.

Санобар ЖУМАНОВА

Ёшлар оғоҳликка чақирилди

Каттакўрғон шаҳар ички ишлар бўлими вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш гуруҳи ходимлари билан ҳамкорликда умумтаълим мактаблари ва ўрта махсус, касб-хунар таълими ўқув муассасалари ўқувчилари иштирокида «Гиёҳвандлик — аср вабоси» номли давра суҳбати ташкил этилди. Унда гиёҳвандликнинг аянчи оқибатлари ва аччиқ қисмати тасвирланган «Ажал тўри» видеолавҳаси намойиш этилди.

— Суҳбат ва видеофильм тингловчиларда катта таассурот қолдирди. — дейди «Нуроний» жамғармаси Каттакўрғон шаҳар бўлими қоидадаги «Ёшлар билан ишлаш гуруҳи» раҳбари М.Жумаев. — Шаҳардаги умумтаълим мактаблари ва ўрта махсус, касб-хунар таълими масканларининг 1900дан зиёд ўқувчи ва ўқитувчилари жалб этилди.

Учрашув ниятисидан ўқувчилар ўзларини қизиқтирган саволларга батафсил жавоб олдилар.

МУХБИРИМИЗ

Мафкуравий хуружларга қарши кураш

Тошкент давлат юридик институтида Республика Миллий ғоя ва мафкура илмий-амалий маркази томонидан «Глобаллашув шароитида ёшлар онгида миллий ғояни шакллантиришнинг долзарб масалалари» мавзусида илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди.

— Мафкуравий, ғоявий ва ахборот хуружлари кучайиб бораётган бугунги кунда маънавий-маърифий тадбирларни кучайтириш, айниса ёшларни турли ил-

латлардан ҳимоялаш зарурати туғилмоқда. Республикамиз олий ўқув юртларининг профессор-ўқитувчилари ҳамда талабалар иштирокидаги бугунги анжуман-

да бу масаланинг ўртага ташла-ниши беҳиз эмас. Миллий ғоя тарғиботи билан боғлиқ долзарб муаммоларни бартараф этиш бўйича белгиланган чора-тадбирларни амалга ошириш — дейди Тошкент давлат юридик институтининг ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири Гулнора Носирхўжаева.

Моҳичеҳра ЛАТИПОВА

Маънавият куни

Тошкент темирйўл муҳандислари институтида «Маънавият куни» доирасида «Турон зиёси» киностудияси томонидан яратилган «Қалбим ардоғи» бадий фильмининг тақдими ва «Сил касалиги профилактикаси», «Одам савдосининг қурбон бўлган» мавзуларида давра суҳбатлари ўтказилди.

Унда Ўзбекистон соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳузуридаги «Саломатлик ва тиббий статистика» институти ва «Ихтисослаштирилган фтизиатрия ва пульмонология» институти ходимлари, «Истикбол-ли авлод» ахборот маърифат маркази етакчила-

ри, институт профессор-ўқитувчилари ва талабалари иштирок этишди.

— Бу каби маънавият кунларини ўтказиш ёшлар интеллектуал салоҳиятини юксалтишга, ўзлигини англашга, мустақил фикрловчи ҳис бўлиб етишишга ёрдам беради, — дейди институтининг маънавий-ахлоқий ишлар бўйича проректори Б.Зокоров. — Мақсадимиз ёш авлодини ана шундай ҳар томонлама соғлом ва баркамол этиб тарбиялаш, уларни турли ёт ғоялардан асраш, турки йул кўрсатиш, алданиб қолмаслиги, ҳаётда ўз ўрнини топишга ёрдам беришдан иборат.

Несибеи МАМБЕТИРЗАЕВА,
«Ma'rifat» мухбири

Davra suhbatlari

ЧЕТ ТИЛЛАРНИ ЎРГАТИШДА КЎМАКЧИ ВОСИТАЛАР

(Давоми.
Боши 1-бетда.)

Дарҳақиқат, таълим сифатини, самарадорлигини ошириш, ўқувчиларни қизиқтирадиган ўйин шаклидаги дарсларни мақсадли ташкил этишда замонавий педагогик технологиялар ҳамда ахборот-коммуникация воситаларининг роли жуда катта. Уларни қўллаш имкониятлари кўлами кундан-кунга кенгайиб, техник воситалар ўқув жараёнининг ажралмас қисмига айланиб бормоқда. Айтиш жоизки, шундай воситалардан бири — интерфаол электрон доска (ИЭД)нинг ўқувчиларда таълим олиш мотивациясини ривожлантириш, уларнинг дарс жараёнида фаол иштирокини таъминлашда ўрни бекиёс. ИЭД ижодкор ўқитувчилар учун дарсларни қизиқарли, ноанъанавий тарзда ташкил этиш ҳамда ҳар қандай мураккабликдаги мавзуларни ўқувчиларга кўрсатмалilik асосида осон тушунириш имконини беради. Инглиз тили фани ўқитувчиларининг таъкидлашича, ИЭД ўқувчилар учун қизиқарли таълимий ўйинларни ташкил этиш ҳамда нутқ кўникмаларини ривожлантиришга қаратилган амалий топшириқларни ишлаб чиқиш ва тақдим этишда жуда асқотади. Демак, бир сўз билан айтганда бугунги асосий масала — таълим сифати-

ни оширишда бoshqa техник воситалар қаторида ИЭД ҳам алоҳида аҳамиятга эга.

Хабарингиз бўлса, газетамизда ИЭДларнинг таълим жараёнидаги аҳамияти, уларни ишлаб чиқариш ҳамда таълим муассасаларини шундай воситалар билан таъминлаш масалалари юзасидан амалга оширилаётган ишлар, мавжуд муаммолар хусусида чиқишлар қилинган эди ("Ma'rifat" 2012 й. 21 ноябрь, 5 декабрь, 2013 й. 6 февраль). Ўтган ҳафтада Халқ таълими вазирлигида ўқитувчилар, методистлар ҳамда педагог олимлар иштирокида ташкил этилган хорижий тиллар кабинетларини жиҳозлашда зарур бўладиган ўқув-техника воситалари кўргазмаси бу борада олиб борилаётган ишлар натижалари билан яқиндан танишиш имконини берди.

Кўргазмада дарс жараёнида ўқувчи ва ўқитувчиларга бир қатор қўлайликлар яратадиган ахборот-коммуникация технологиялари, инглиз тили фанидан тажриба-синов учун мўлжалланган дарслик макети ва унинг электрон варианты (мультимедиа ресурслари билан), турли дидактик материаллар иштирокчилар эътиборига ҳавола этилиб, уларнинг афзалликлари ҳақида атрофлича маълумот берилди.

Ўқувчиларга фаол усулда чет тилларни ўргатиш-

га ёрдам берадиган кўргазмалар, кўп маротаба фойдаланишга мўлжалланган ҳарфлар, рақамлар ҳамда расмларни ўз ичига олган интерфаол мультимедиа қўлланмаси мутахассислар эътиборини ўзига тортди. Жамланмадаги кўплаб анимацион ролик ва овозли файллар

ба-тадқиқот майдонларида муваффақиятли синовдан ўтганлиги алоҳида таъкидланди. Шунингдек, "Uboard", "Interwrite DualBoard" русумидаги ИЭДларнинг ҳам ихчамлиги, планшет орқали синфхонанинг исталган нуқтасидан бошқарилиши мумкинлиги ҳамда ўқувчилар

ўқувчиларда ўқиш, ёзиш, санашга оид кўникмаларни, нутқни соддаликдан мураккаблик сари ривожлантириб бориш имконини беради. Унинг таркибидagi 290x205 миллиметр ўлчамли карточка ҳамда фломастер мавзуга доир сўзларни ўзлаштириш юзасидан машқларни бажаришда қўл келади.

Кўргазмада 1-4-синфларда фойдаланиш учун Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган ("Химавтоматика групп" МЧЖ) "SensBox" (нархи: 2 миллион сўм), "Элхолдинг" ИИЧБнинг "Interwrite DualBoard" (АҚШ) (нархи: 3 миллион 200 минг сўм) ва Корея Республикасида ишлаб чиқарилган "Uboard" (нархи: 3 миллион 400 минг сўм) ИЭДларининг афзалликлари, имкониятлари намойиш этилди, улар экспертлар томонидан ўрганилиб, тегишли хулосалар ҳам берилди.

Жумладан, мамлакатимизда ишлаб чиқарилаётган "SensBox" ИЭДнинг нисбатан арзонлиги, бoshqa хоналарга қўйириш учун қўлайлиги ва республикамиз мактабларида ташкил этилган тажри-

билан назорат-тест синовларини ўтказишда қўл келадиган махсус жиҳозларни мавжудлиги каби бир қатор ўзига хос қўлайликлари айтиб ўтилди.

Албатта, бу каби ўқув-техника воситаларини амалиётга кенг жорий этиш биринчи галда ўқитувчиларда улардан самарали фойдаланиш билан боғлиқ билим, кўникма ва малакаларни ҳосил этиш масаласини кун тартибига қўяди. Шу мақсадда Халқ таълими вазирлиги ҳузуридаги Мультимедиа умумтаълим дастурларини ривожлантириш марказида ИЭДдан дарс жараёнида умумий фойдаланиш, уларнинг имкониятларини тўлиқ ўрганиш юзасидан махсус ўқув курслари фаолияти йўлга қўйилмоқда. Мазкур ўқув курсларини тугаллаганларга ИЭДдан фойдаланиш ҳуқуқини берадиган давлат намунасидаги сертификат топширилади ва айнан шундай ҳужжатга эга бўлган педагоглар фаолият кўрсатаётган таълим муассасалари интерфаол электрон доскалар билан таъминланади.

МУХБИРИМИЗ

АКТдан маҳорат дарслари

Ўқитувчиларнинг касбий маҳорати ва компьютерда ишлаш малакасини ошириш, машғулотларда АКТдан фойдаланиш кўникмасини шакллантириш ўқувчиларнинг пухта билим эгаллашини таъминлайди. Халқ таълими вазирлиги, Британия Кенгагининг юртимиздаги ваколатхонаси ҳамда «ZiyoNET» ахборот-таълим портали ҳамкорлигида "Инглиз тилини ўрганишда замонавий АКТдан фойдаланиш" лойиҳаси асосида ташкил этилаётган семинар-тренинглар айна шу мақсадга қаратилган. Мультимедиа умумтаълим дастурларини ривожлантириш марказида семинарнинг иккинчи босқичи бўлиб ўтди.

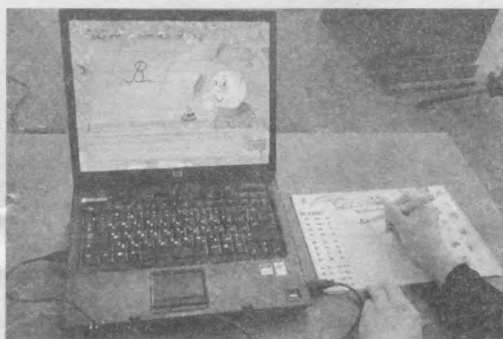
Seminar-trening

Айтиш жоизки, семинарнинг аввалги босқичида вилоятлардаги ПКҚТМОИ ҳамда педагогика коллежларининг инглиз тили ва информатика фани ўқитувчилари электрон ресурслар билан ишлаш усуллари, сайтларда рўйхатдан ўтиш, лойиҳаларда иштирок этишни ўрганишган эди. Натижада ҳудудларда каскад усулида 25та семинар-тренинг ўтказилди. 80дан ортиқ мақола, 100дан ортиқ методик материал сайтга киритилди. Қолаверса, лойиҳа доирасида fikt.uz сайтида "ICT for English Teachers" блоги ҳамда ziyonet.uz сайти таркибидa www.ictenglish.zn.uz сайти очилди.

Навбатдаги семинарда тингловчилар учун маҳорат дарслари ташкил этилди. Семинар якунида "Энг фаол инглиз тили ўқитувчиси" ҳамда "Энг фаол АКТ ўқитувчиси" номинацияси ғолиблари аниқланиб, махсус диплом ва эсдалик совғалари билан тақдирланди.

— Инглиз тили фани ўқитувчилари фойдаланиши учун ўйинлар, метод ва тадбир сценарийларини электрон манзилга жойлаштириб келаямиз, — дейди танлов ғолиби, Сирдарё вилояти ПКҚТМОИ ўқитувчиси Ҳикматулло Ўрозбоев. — Масалан, "101та алифбо ўйини", "Инглиз тилини информатсион технологиялар орқали ўқитиш" қўлланмаси ҳамда бир нечта интерфаол ўйинлардан фойдаланиш усулларини тақдим этдик.

Шоира БОЙМУРОВА,
«Ma'rifat» мухбири

ЁШ ҲУҚУҚШУНОСЛАР БЕЛЛАШДИ

Адлия вазирлиги, «Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармаси, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, «Микрокредитбанк» ОАТБ ҳамкорлигида икки йилда бир марта ўтказиб келинаётган «Ёш ҳуқуқшунослар» кўрик-танлови мамлакатимизда юридик соҳага ихтисослашган коллежлар ўқувчиларининг ижтимоий фаоллигини ошириш, нутқ маданиятини ўстириш, эркин фикрлашга ўргатиш, иқтидорларини аниқлаш ва рағбатлантиришга қаратилган.

«Темирийўлчилар» маданият саройида «Жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш» миллий дастури асосида ташкил этилган кўрик-танловнинг шу йилги республика босқичида

Тошкент, Самарқанд, Наманган, Фарғона, Жиззах ҳамда Нукуснинг ҳуқуқшунослик йўналишидаги 7та коллежи жамоалари ўзаро беллашди.

Биринчи шарт бўйича

жамоалар ўзлари таълим олаётган масканларни таъинлаштиришди. Сўнгги йилларда мамлакатимизда амалга оширилаётган суд-ҳуқуқ тизимидаги ислохотлар ёшларга хос қарашлар орқали баён қилинди. Шу-

Ko'rik-tanlov

нингдек, жамиятда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни янада юксалтиришга қаратилган тақлифлар саҳна кўринишлари ва кўргазмалар воситалар ёрдамида на-

мойиш этилди.

Навбатдаги шартда иштирокчилар ҳақамлар ҳайъати томонидан тузилган саволларга жавоб беришди. «Уйга вазифа» деб номланган якуний шартда эса жамоалар белгиланган мавзуларда саҳна кўриниши намойиш этишди. Тошкент юридик коллежи жамоасининг «Диний экстремизм — жамият тараққиёти кушандаси», Наманган юридик коллежи ўқувчиларининг «Соғлом турмуш тарзи — баркамол авлод гарови»,

Нукус ҳуқуқшунослик коллежи жамоасининг «Экологик муаммолар ва уларни бартараф этиш йўллари» мавзусидаги чиқишлари томошабинлар томонидан илиқ қарши олинди.

Танлов якунига кўра, Тошкент юридик коллежи жамоаси биринчи, Наманганлик ёшлар иккинчи, Фарғона ҳуқуқшунослик коллежи ўқувчи-ёшлари учинчи ўринга лойиқ топилди. Ғолибларга диплом ва қимматбаҳо совғалар топширилди.

Аброр УМАРКУЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Дунё ҳамжамияти томонидан тан олинган мамлакатимиз кадрлар тайёрлаш миллий модели ҳар томонлама ривожланган, гоёвий-сиёсий етук, маънавий-ахлоқий тарбияланган, мустақил фикр юритишга қодир, юксак касб-ҳунар маданиятини эгаллаган баркамол шахсни вояга етказишни ўз олдига мақсад қилиб қўяди. Бу мураккаб вазифа асосан педагогик фаолият юритаётган ўқитувчилар зиммасига юклатилган. Мазкур жараёнинг асосий тамойилларидан бири таълим мазмуни ва педагогик муносабатларни инсонпарварлаштириш, ўқитишни демократлаштириш ҳисобланади.

Ўқитиш жараёнида ўзаро ишонч, ўқувчи шахсини ҳурмат қилиш энг муҳим талаблардан бўлиб, бу дўстона муҳит яратилишини тақозо этиши сир эмас. Бугунги ўқитувчи қандай сифатларни ўзлаштирган бўлиши лозим? Ўқувчи шахсини шакллантиришда бу сифатлар қанчалик даражада рол ўйнайди? Таълим жараёнини инсонпарварлаштириш ва демократлаштириш, ўқувчи шахсига индивидуал ёндашиш, ўқувчиларнинг билим эгаллаш фаолиятини янада чуқурлаштириш ва бошқаришда ўқитувчининг тутган ўрни қандай, фикр-мулоҳазаларимиз шу ҳақда.

Таълим-тарбия жараёни ДТС бўйича билим олиш, кўникма ва малакаларни эгаллаш, илмий дунёқараш, маънавий-ахлоқий фазилатлар, ижодий изланишларни ривожлантириш мақсадига йўрилган ўқитувчи ва ўқувчиларнинг ўзаро ҳамкорлиги саналади. Бу жараёнда дўстона муҳитни яратиш фан ўқитувчилари ва таълим муассасаси раҳбариятининг касбий маҳорати ва инсоний фазилатларига боғлиқдир.

Юмшоқ кўнгилли, очик чеҳрали, ширин сўзли, болаларни қандай бўлса шундайлигича яхши кўрадиган, меҳр-муҳаббати, қалб кўрини ўқувчиларга бирдек бера оладиган ўқитувчи сеvimли киёфага айланади. У гуруҳда дўстона муҳитни яратиш ва ўқувчиларнинг ўқув мотивларини ривожлантирувчи куч — рағбатлантириш методлари эканини англаши, ўқувчиларнинг тақдир, бахти ва келажаги учун масъуллигини чуқур ҳис этиши, уларнинг нафсонияти ва қадр-қимматини эъозлаши керак.

Ўқитувчи ҳар қандай педагогик вазиятда ўқувчиларга қўполлик қилмаслиги, ҳақорат, бақирини, таҳдид қилиш ва қўрқитишдан ўзини тийиши зарур. Педагог ўқувчиларни тушуна олиши, ҳис-туйғуларини қадрлаши, ташвишлар, изтиробларни енгишига ёрдам бериши, биологик ва психологик ривожланишидаги ўзига хос хусусиятлар, қизиқишлар, эҳтиёжларни билиши ва шунга қараб касбга йўналтириши зарур.

Болаларни ўз ҳукмига итоат эттириш эмас, балки уларни шахсий ҳаётий эҳтиёжларига таянган ҳолда эртанги ҳаётга тайёрлаш лозимлигини педагог унутмаслиги зарур. Ўқувчиларнинг ишончига кириш ва бу ишончнинг оқлаш, бола кўнгилдаги ўзгаришлар, ҳис-туйғулар ва интилишларни тушуниб, яқин кишисига айланиш ўқитувчининг ўз қўлида. Шундагина бола унга ўзининг қалб сирларини очади.

Ўқитувчи ҳар доим янгиликка интилиши, ўзи ташкил этган ва бошқараётган жараён орқали кўзланган мақсадга эришиши ва баркамол шахснинг шаклланишига имкон яратаяётганига ишонч ҳисон қилиши керак. Жараёнда юзага келган педагогик

билан ҳамкорлиги, балки ўқувчилар ўртасида дўстона ва қулай ижтимоий-психологик муҳитнинг яратилиши ҳам муҳим ўрин тутади. Бундай муҳитнинг яратилиши ўқувчиларни билим эгаллашда учрайдиган қийинчиликларни енгишга ундаб, улар ўртасида ҳамжиҳатликни юзага келтиради, ўқув-билиш фаолиятини ташкил этишдаги қийинчиликларни зудлик билан бартараф этиш, мазкур фаолиятни самарали ташкил этиш усулларини билиш ва уларни такомиллаштириш, бойитишга интилишни пайдо қилиб, бунда ўқитувчи ва ўртоқларининг рағбати ва юқори даражадаги мулоқот маданияти ўқув мотивларини ривожлантиришда ҳаракатлантирувчи кучга айланади. Билим эгаллашга қизиқиш ва эҳтиёж ўқув меҳнати кўникмаларини шакллантириш истагининг ву-

ситаляри, методлари ва шакллари танлаш;

— педагогик жараёни яхлит ҳолда, ҳар бир тахсил олувчининг ўқитиш мақсадларига мувофиқ ўқув-билиш фаолиятини ташкил этиш, ўқитувчиларнинг билимларни енгишга ундаб, улар ўртасида ҳамжиҳатликни юзага келтиради, ўқув-билиш фаолиятини ташкил этишдаги қийинчиликларни зудлик билан бартараф этиш, мазкур фаолиятни самарали ташкил этиш усулларини билиш ва уларни такомиллаштириш, бойитишга интилишни пайдо қилиб, бунда ўқитувчи ва ўртоқларининг рағбати ва юқори даражадаги мулоқот маданияти ўқув мотивларини ривожлантиришда ҳаракатлантирувчи кучга айланади. Билим эгаллашга қизиқиш ва эҳтиёж ўқув меҳнати кўникмаларини шакллантириш истагининг ву-

— ўзининг ва тахсил олувчиларнинг машғулот давомидаги фаолиятини лойиҳалаш;

— ўқувчиларнинг билим ва кўникмаларни ўзлаштириш усулларини эгаллашга қаратилган онгли ва фаол фаолиятини ташкил этиш ва рағбатлантириш методларини белгилаш;

— ўқувчилар томонидан ўқув топшириқларининг бажарилиш сифатини ошириш йўллари белгилаш;

— назорат, ўқитиш натижаларини таҳлил қилиш ва билим

лаштириш ва демократлаштириш ўзида фалсафа, психология ва педагогиканинг ўз-ўзига қарши қўйиш мақсадларига мувофиқ ўқув-билиш фаолиятини ташкил этиш, ўқитувчиларнинг билимларни енгишга ундаб, улар ўртасида ҳамжиҳатликни юзага келтиради, ўқув-билиш фаолиятини ташкил этишдаги қийинчиликларни зудлик билан бартараф этиш, мазкур фаолиятни самарали ташкил этиш усулларини билиш ва уларни такомиллаштириш, бойитишга интилишни пайдо қилиб, бунда ўқитувчи ва ўртоқларининг рағбати ва юқори даражадаги мулоқот маданияти ўқув мотивларини ривожлантиришда ҳаракатлантирувчи кучга айланади. Билим эгаллашга қизиқиш ва эҳтиёж ўқув меҳнати кўникмаларини шакллантириш истагининг ву-

— ўқувчиларнинг билим ва кўникмаларни ўзлаштириш усулларини эгаллашга қаратилган онгли ва фаол фаолиятини ташкил этиш ва рағбатлантириш методларини белгилаш;

— ўқувчилар томонидан ўқув топшириқларининг бажарилиш сифатини ошириш йўллари белгилаш;

— назорат, ўқитиш натижаларини таҳлил қилиш ва билим

лаштириш ва демократлаштириш ўзида фалсафа, психология ва педагогиканинг ўз-ўзига қарши қўйиш мақсадларига мувофиқ ўқув-билиш фаолиятини ташкил этиш, ўқитувчиларнинг билимларни енгишга ундаб, улар ўртасида ҳамжиҳатликни юзага келтиради, ўқув-билиш фаолиятини ташкил этишдаги қийинчиликларни зудлик билан бартараф этиш, мазкур фаолиятни самарали ташкил этиш усулларини билиш ва уларни такомиллаштириш, бойитишга интилишни пайдо қилиб, бунда ўқитувчи ва ўртоқларининг рағбати ва юқори даражадаги мулоқот маданияти ўқув мотивларини ривожлантиришда ҳаракатлантирувчи кучга айланади. Билим эгаллашга қизиқиш ва эҳтиёж ўқув меҳнати кўникмаларини шакллантириш истагининг ву-

— ўқувчиларнинг билим ва кўникмаларни ўзлаштириш усулларини эгаллашга қаратилган онгли ва фаол фаолиятини ташкил этиш ва рағбатлантириш методларини белгилаш;

— ўқувчилар томонидан ўқув топшириқларининг бажарилиш сифатини ошириш йўллари белгилаш;

— назорат, ўқитиш натижаларини таҳлил қилиш ва билим

Mutaxassis minbari

ларига мос ҳолда тузилган ўқув топшириқларини бажаради, яъни ўқитиш воситалари (дарслик, кўргазмалар ва дидактик материаллар, компьютер) билан яқка тартибда ишлайди.

Индивидуал таълимда ўқув фаолиятини ташкил этиш, таълим мазмуни, воситалари ва методларини танлашда ўқувчиларнинг шахсий хусусиятлари ва ўзлаштириш темпи ҳисобга олингани боис мазкур жараёни жадаллаштириш, уларнинг ўқув топшириқларини бажаришда мўлжални тўри олиши ва тезроқ мослашиши, ўз имкониятлари даражасида билим ва кўникмаларни эгаллашга имконият яратилиши зарур.

Ўқитувчи ўқувчилар билан индивидуал ишлаганда билимни ўзлаштириш борасида қўйган ҳар бир қадами, ўқув фаолиятидаги ютуқ ва камчиликларини аниқлаш, барҳам бериш чораларини қўлаш имкониятига эга бўлади. Бу ўқувчиларнинг доимо ўзгариб турадиган ўқитиш жараёнига мослашиши, натижада ўз имкониятлари даражасида ўқув материални кам вақт сарфлаб ўзлаштириши, ўзига қўлай услуб ва усуллардан фойдаланиб кўзланган мақсадга эришишига ёрдам беради.

Вариантга ўқувчиларнинг ўқув ва ақлий фаолият усулларидан фойдаланишини назарда тутган ҳолда, ДТС билан меъсёрланган билим ва кўникмаларни эгаллашдан ташқари, шахснинг мустақил фикр юритиш кўникмаларини ривожлантириш мақсадида муаммоли ва мантиқий ҳаракатдаги топшириқлар киритилади.

А вариантдаги топшириқлар ўқувчиларнинг аввал ўзлаштирган билим ва кўникмаларини янги вазиятларда қўллаб, янги билимларни эгаллашга имкон яратди. Ўқувчилар мавзу бўйича берилган материалларни мустақил ўзлаштириб, ижодий фикр юритиш кўникмаларини ривожлантиради.

Ўқитишни демократлаштириш талабларига мувофиқ ўқувчиларга топшириқларни танлаш ҳуқуқи берилди. Шу тариха ҳар бир ўқувчини ўз имконияти ва қобилиятига яраша ривожлантиришда замин яратилди. Бу жараёнда билимларни назорат қилиш ва баҳолаш индивидуал тарзда бажарилган ўқув топшириқларига мувофиқ амалга оширилади.

Шуни қайд этиш керакки, табақалаштирилган ёндашувда топнида табақалаштириш устувор жиҳат бўлиб, ҳар бир шахснинг имконияти ва қобилиятига яраша ўқитиш, ўқувчиларни ҳар хил гуруҳларда ишлашга ўргатишга эътибор қаратилади. Ўқитишнинг барча шаклларида табақалаштириш мавжуд, шу боис, мазкур технология таълим жараёнига осон сингиб кетади.

Мазкур жараёнинг афзалликлар:

- ўқитувчининг кучсиз ўқувчиларга ёрдам, кучли ўқувчиларга эътибор бериш имконияти ву-жудга келади;
- ўқувчиларнинг билим эгаллаш суръати ва билимларни ўзлаштириш сифати ортади;
- шахсда мавжуд “мен” концепциясининг даражаси ортади, кучли ўқувчилар ўз қобилиятларини намоён қилса, кучсиз ўқувчилар билиш қувончини ҳис этади. Ўқувчиларнинг ҳар хил та-

Жамила ТОЛИПОВА,
Низоми номидаги ТДПУ
профессори, педагогика
фанлари доктори

ЎҚИТУВЧИ МОДЕЛИ

ёхуд таълимни инсонпарварлаштириш, демократлаштириш

ҳамда педагогик ёндашувлар хусусида

олувчилар шахсини ривожлантириш бўйича келгусида амалга оширилиши лозим бўлган тадбирларни белгилаш;

— ўқитиш жараёнининг натижасига мувофиқ мазкур жараёни ташкил этиш ва бошқариш юзасидан тегишли ўзгаришлар киритиш.

Ўқитувчининг таълимни бошқариш вазифаси ўқитиш жараёнига фақат тегишли ўзгаришлар киритиш билан чекланмайди. Мазкур жараёнинг субъекти бўлган ўқувчилар шахсида ахлоқий сифатларнинг шаклланиши, маънавий юксалиши, таълим-тарбия жараёнида ўқувчи фаолиятини ташкил қилиш ва бошқариш са-

налади. Ушбу фаолият қуйидаги босқичлардан иборат:

— ўқув материални танлаш, тизимга солиш, мантиқий кетма-кетликда лойиҳалаш;

— тахсил олувчиларнинг ўқув материални қабул қилиши, англаши ва онгли ўзлаштириши имконини берадиган ўқитиш во-

Педагогик муносабатларни инсонпарварлаштириш ва демократлаштириш орқали ҳамкорлик, ҳамўрликнинг ву-жудга келиши, ўқувчилар шахсини ҳурмат қилиш ва эъозлаш орқали шахснинг билим эгаллаши, ижод қилиши ва ўз-ўзини ривожлантиришга қулай ижтимоий-психологик ва дўстона муҳит яратилади. Таълим-тарбия жараёнида ўқувчи субъект саналади ва иккинчи субъект — ўқитувчи билан ҳамкорликда ўқув-тарбиявий вазифаларни ҳал этади.

Педагогнинг инсонпарварлаштирилган муносабати болаларни севини, тақдир учун қайғуриш, уларга ишончининг юқорилиги, мулоқот маданиятини юксаклиги ўқувчиларнинг ҳар хил гуруҳларда ишлашга ўргатишга эътибор қаратилади. Ўқитишнинг барча шаклларида табақалаштириш мавжуд, шу боис, мазкур технология таълим жараёнига осон сингиб кетади.

жараёнида табақалашган ва индивидуал ёндашув зарур.

Ўқувчиларга табақалаштирилган тарзда ёндашиш дидактик адабиётларда дифференциал ёндашув, деб берилган. «Дифференция» латинчадан олинган бўлиб, яхлит нарсани турли даражадаги шакл ва бўлимларга ажратиш маъносини беради.

Таълимни дифференциаллаштириш ўқувчиларни ўқув жараёни учун аҳамиятли хусусиятларига кўра гуруҳларга ажратиб ташкил этиладиган ўқитиш-ўргатишнинг маълум бир шакли орқали намоён бўлиб, таълим олувчиларнинг ҳар хил даражадаги гуруҳларида махсус ўқитиш жараёни ташкил этилиши таъминланади.

Дифференциал таълим ўқув жараёнининг муайян қисми дидактик мақсадни амалга оширишга имкон берадиган мазмун, восита, метод ва шакллар мажмуасидир. Бунда ўқитиш жараёнида табақалаштириш устувор жиҳат бўлиб, ҳар бир шахснинг имконияти ва қобилиятига яраша ўқитиш, ўқувчиларни ҳар хил гуруҳларда ишлашга ўргатишга эътибор қаратилади. Ўқитишнинг барча шаклларида табақалаштириш мавжуд, шу боис, мазкур технология таълим жараёнига осон сингиб кетади.

Мазкур жараёнинг афзалликлар:

- ўқитувчининг кучсиз ўқувчиларга ёрдам, кучли ўқувчиларга эътибор бериш имконияти ву-жудга келади;
- ўқувчиларнинг билим эгаллаш суръати ва билимларни ўзлаштириш сифати ортади;
- шахсда мавжуд “мен” концепциясининг даражаси ортади, кучли ўқувчилар ўз қобилиятларини намоён қилса, кучсиз ўқувчилар билиш қувончини ҳис этади. Ўқувчиларнинг ҳар хил та-

ИНСОН МАНФААТЛАРИ УСТУВОР

Kasaba uyushmalari hayotidan

Фуқаролик жамиятининг муҳим белгиларидан бири юксак ҳуқуқий-сиёсий маданиятга асосланган демократик институтларнинг эркин фаолият юритиши орқали намоён бўлади. Ушбу институтларни ривожлантириш, уларнинг жамиятдаги ролини ошириш борасида олиб борилаётган кенг кўламли ислохотлар замирида ҳам, аввало, инсон манфаатлари устувор саналади.

Истиклол йилларида, жумладан, касабани уюшмалари фаолиятини тараққий топтириш, тизимнинг мустахкам ҳуқуқий асосларини яратиш борасида катта ижобий ишлар амалга оширилганини алоҳида қайд этиб ўтиш жоиз. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва кафолатлари тўғрисида», «Ўзбекистон Республикасида жамоат бирлашмалари тўғрисида» сингари қонун ва қонуности ҳужжатларида бу масалага алоҳида эътибор қаратилган. Касаба уюшмалари бундай ҳуқуқий кафолатлардан фойдаланиб, ўз аъзолари манфаатларини ҳар томонлама ҳимоя қилиш, ишончини қозониш ва оқлаш йўлида барча имкониятларни сарфбар этаётир.

Жабҳада олиб борилаётган ислохотлар ва янгиликлардан газетхонларимизни воқиф этиш мақсадида Ўзбекистон таълим, фан ва маданият ходимлари касаба уюшмасининг Марказий кенгаши раиси Равшан БЕДИЛОВ билан мулоқотда бўлдик.

— Кейинги йилларда тизимда кенг кўламли ислохотлар олиб борилаётган. Ушбу жараён натижалари, хусусан, тизимни такомиллаштириш борасидаги саъй-ҳаракатларнинг мазмун-моҳияти ҳусусида тўхталиб ўтсангиз.

— Касаба уюшмалари ҳам жамиятнинг ажралмас қисми сифатида юртимизда амалга оширилаётган ислохотларда фаол иштирок этиб келмоқда. Хусусан, кейинги икки йил ичида тизимни такомиллаштириш самараси ўлароқ муайян натижаларга эришилди. Локал ҳужжат саналмиш жамоа шартномалари ва келишувларнинг мазмун-моҳияти бойитилиб, соҳа ходимлари, уларнинг оила аъзолари манфаатлари ҳимоясини кучайтириш, иш ўринларида яратилаётган имтиёз ва қулайликларнинг кўламини янада кенгайтириш имкониятлари юзга келаяпти. Ўрни билан таъкидлаб ўтиш керакки, Вазирлар Маҳкамаси, Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси Кенгаши, Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси ўртасида ижтимоий-иқтисодий масалаларга оид 2011—2013 йиллар учун Бош Келишув асосида амалдаги тармоқ ҳудудий келишувлари, жамоа шартномаларига тегишли ўзгартиришлар киритилди. Касаба уюшмаларининг жамиятда тугган ўрнини оширишга жиддий эътибор берилганлиги натижасида тизимни такомиллаштириш ва оптималлаштириш қуйидаги янгиликларга тўртки бўлди.

Таълим, фан ва маданият ходимлари касаба уюшмаси Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар ўрта махсус касб-хунара таълими бирлашган кўмиталари тугатилиб, улар тасарруфидаги коллеж ва академик лицейларнинг ташкилотлари жойлаштирилганга қараб туман, шаҳар ташкилотларига бириктирилиб қўйилди. Туман, шаҳар бирлашган кўмиталари эса кенгашга айлантирилди. Ўз навбатида, Қорақалпоғистон республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар кенгашлари фаолияти тўхтатилди. Ўрта бўғин тугатилганлиги боис туман, шаҳар кенгашлари билан тўғридан-тўғри ишлаш ва Марказий кенгаш билан янада яқинроқ фаолият олиб бориш йўлга қўйилди. Жараённи бу тарзда ташкил этиш қороз-бозликни камайтириш ва бошланғич ташкилотларга эътиборни кучайтириш имконини яратди. Бошланғич ташкилотларга амалий ёрдам бериш ҳамда уларнинг ишларини мувофиқлаштириб бориш мақсадида жойларда Марказий кенгашнинг ҳудудлар бўйича масъул ташкилотчилари тайинланди.

— Соҳадаги ислохотлар тўғрисидаги ташкилот ва муассасаларда фаолият юритаётган бошланғич касаба уюшмалари ташкилотларининг роли бирмунча оширилганини қайд этиб ўтдингиз. Мазкур янгиликлар нимага асосланган? Ишларнинг нимага асосланганлиги қай қўринишларда хизмат қилади?

— 2013 йил Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси тизимида “Бошланғич ташкилотлар йили” деб эълон қилинишининг ўзиёқ жойларда айнан уюшма аъзолари билан ҳамнафас яшаётган, ҳар томонлама уларнинг аҳволидан воқиф ва бохабар бўлган бошланғич ташкилотларга катта эътибор қаратилаётганининг далилидир. Айнан бошланғич ташкилотлар мавқеи ва нуфузини ошириш, уларнинг фаолиятини янада такомиллаштиришга амалий ва услубий ёрдам кўрсатиш мақсадида 2013 йилнинг 15 февралдан бошлаб касаба уюшмалари ташкилотлари томонидан амалда йиғилган аъзолик бадалларининг умумий миқдори:

— бошланғич ташкилотларда йиғилган аъзолик бадалларининг 60 фоизи;

— балансида ижтимоий объектлари (болаларни соғломлаштириш оромгоҳлари, маданият саройлари, кутубхоналар, тиббий реабилитация марказлари, мактабгача таълим муассасалари, спорт иншоотлари) мавжуд бўлган корхона, ташкилотларнинг касаба уюшмалари кўмиталарида 70—80 фоизи қолдирилган бўлди.

Аъзолик бадаллари ялпи тушумининг 10 фоизи (бошланғич ташкилотлар ҳисобида қолдирилган бадалларнинг 60—70 фоизи ҳисобидан) ёки ундан ортиқ миқдорда қолдирилган маблағлар бошланғич ташкилотлар томонидан мақсадли равишда касаба уюшмаси аъзоларини соғломлаштириш учун санаторийлар ва дам олиш уйларига имтиёзли йўлланмалар харид қилиш, шунингдек, бошланғич ташкилотлар балансида мавжуд бўлган ижтимоий объектларни жорий таъмирлаш ҳамда уларни сақлаб туриш мақсадларига сарфланади.

— Ислохотлар натижасида соҳа ходимларининг манфаатларини ҳимоя қилиш, саломатлигини тиклаш ва муҳофаза қилиш борасида тизимда қандай янгиликлар жорий этилди? Қандай чора-тадбирлар ишлаб чиқилиб, амалиётга татбиқ этилиши режалаштирилмоқда?

— Шунинг мамнуният билан айтишимиз мумкинки, 2013 йил 1 февралдан бошлаб ҳодим ижтимоий сугурта ёки касаба уюшма бюджетли маблағлари ҳисобидан йўлланма олишдан

қатъи назар, унга икки йилда бир маротаба санаторийларда даволаниш учун йўлланма олиш имконияти берилди. Ходимлар томонидан санаторийларга йўлланмалар умумий нархнинг қисман тўланадиган миқдори 50 фоиздан 45 фоизга туширилди ҳамда касаба уюшмаси аъзолари оилалари билан дам олиш ҳуқуқига эга бўлдилар.

— Болаларнинг ёзги таътилни мароқли ўтказишлари борасида ўтган йиллардагидан фарқли ўлароқ яна қандай ижобий ишларга қўл урилмоқда?

— Албатта, болажонларимизнинг ёзги таътилни мароқли ва сермазмун ўтказиши биз бугун кўраётган тараддуллар, чора-тадбирларга кўп жиҳатдан боғлиқ. Мавсум эшик қоққачина югур-югур қиладиган бўлсак, болажонлар соғиниб кутган ёз том маънодаги дам олиш, янги ўқув йили учун куч тўплаб, саломатлигини мустахкамлаш учун хизмат қилувчи фурсатларга айланиши қийин. Ана шуларни эътиборга олган ҳолда бу масалага ҳар доимгидан-да жиддий аҳамият берилмоқда. Ёз мавсумида замонавий қулайликларга эга бўлган оромгоҳларда болалар соғломлаштирилишини ташкил этиш мақсадида, жумладан, Жиззах вилоятидаги Шароф Рашидов номидаги, Қорақалпоғистон Республикасидаги “Лочин”, Хоразм вилоятидаги “Шодлик”, Навоий вилоятидаги “Ишонч”, Сирдарё вилоятидаги “Сирдарё”, Фарғона вилоятидаги “Нихол”, Андижон вилоятидаги “Боғишамол” оромгоҳларидаги мавжуд имконият ва шарт-шароитлар қайта ўрганилиб чиқилди. Таълим, фан ва маданият ходимлари касаба уюшмаси Марказий кенгаши тасарруфидаги “Нихол” болалар соғломлаштириш оромгоҳида бошланғич қурилиш ишлари жорий йилнинг май ойида якунлаштириш режалаштирилган. Ушбу оромгоҳда ҳар бир сменада тармоқ ходимларининг 150 нафар фарзандини соғломлаштириш йўлга қўйилди. Шунингдек, Қашқадарё вилоятидаги “Зиё чашмалари”, Фарғона вилоятидаги “Коинот” оромгоҳларида ҳам таъмирлаш ишлари амалга оширилмоқда ва болаларнинг мазмунли ҳордиқ чикаришлари учун имкониятлар яратилмоқда.

Ойбуви ОЧИЛОВА
суҳбатлашди.

Турмушимизнинг файзли бўлиши кўп жиҳатдан бизда меҳнат кўникмасининг нечоғлиқ шаклангани билан боғлиқ. Меҳнатсевар, ишнинг кўзини билладиган, бирор юмушга киришдими, маромига етказмагунча излашдан толмайдиган инсон, албатта, оиласининг тўқис, фаровон ҳаёт кечирishiга замин ярата олади. Одамзодда бундай фазилатларнинг шаклланиши эса бевоқиф оилага, ота-оналарнинг саъй-ҳаракати ва ибратига боғлиқдир.

Ҳаётини кузатишлар шунини кўрсатадики, ҳовлиснинг этагигаги ёввойи ўт босиб ётса-да қарамай, айни пишкичлик кезлари ҳам помидор, пилёзгача бозордан харид қилиб келадиган отанинг ўғли камдан-кам ҳолатда хонадонининг ободлиги ҳақида қайғуриб, ерга меҳр

ОБОД ТУРМУШ МЕҲНАТ БИЛАН ЯРАТИЛАДИ

қўйиб улғаяди. Ёки кун бўйи кўчадаги ўриндиқда кўник-қўшиллар билан гап сотишдан чарчамайдиган онанинг қизи супасига райхонлар экиб, унинг гаштидан яқинларини хурсанд қилишни ҳаёлига келтириши амримаҳол. Биз педагоглар ота-оналар билан ҳамкорликда фаолият олиб бораётган эканмиз, жуда зийраклик билан уларнинг турмуш тарзига ҳам ижобий таъсир ўтказишга ҳаракат қилишимиз, меҳнат тарбиясини оила ва мактаб кўмагида бирдек олиб боришга эришимиз даркор. Педагогикада назария ва амалиёт уйғунлиги деган тушунча мавжуд бўлгани сингари, мактабда ўқитувчининг “Бундай қилиш керак, ундай қилиш керак” дея берган ўғиту кўрсатмалари, оилада ота-она ва бошқа яқинларининг амалий ҳаракатларида ўз тасдиғини топмаса қутилган самарани бериши қийин.

Бир онахон бўларди. У ҳар баҳор дарвозаси олдидаги арик бўйига ранго-ранг гулларни экиб кўр, йўлдан ўтганлар бу гўзалликдан баҳра олиб, ҳориган бўлишга, қўйилган ўриндиқда бирпас дам олиб ўтишарди. Унинг хонадонига уч қиз камолга етиб, басма-басига узатилиб кетишди. Ҳозир улар ҳам тушган жойларида ана шу туғтунми давом эттиришарди. Ўз навбатида, уларнинг қизлари... Қиссадан ҳисса шулким, ота-онанинг жуда оддий деб билган, озгина эътибор билан кун келиб элга манзур бўладиган ҳар қандай уриниши — бола учун дарс, сабоқдир. Муаллим ана шундай назик жиҳатлар ҳусусида нафақат болаларни, катталарни ҳам оғохлантириб турувчи зиёли бўлиши керак.

Холбиби ҚУРБОНОВА,
Навоий вилоят ПКҚТМОИ
ўқитувчиси

Инсон кундалик турмушида турли энергия манбаларига, жумладан, табиий газ ва электрга эҳтиёж сезади. Аммо сўнгги йилларда уларнинг миқдори чекланиб бормоқда. Шу боис бугунги кунда муқобил энергия манбаларини топиш, улардан кенг фойдаланиш зарурати муҳим аҳамият касб этмоқда. Айнқса, қуёш энергиясини электр энергиясига айлантириш ва ундан унумли фойдаланиш бугуннинг энг долзарб талабларидан бирига айланди.

Юртимиз иқлим шароитида қуёш, сув, шамол, биогаз сингари ноанъанавий энергия манбаларидан фойдаланишнинг улкан имкониятлари мавжуд. Мамлакатимизда йилнинг қарийб 300 кунни қуёшли бўлиб, доимий шамол эсиб турадиган очиқ майдонлар кўп. Бундай ҳар томонлама қулай табиий шароит эса жаҳон миқёсида тобора оммалашиб бораётган юқори самарали қайта тикланувчи энергия манбаларидан фойдаланишда кўл келади.

Бу борада давлатимиз раҳбарининг жорий йил 1 мартдаги «Муқобил энергия манбаларини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони физика-техника йўналишидаги илмий изланишларни янада такомиллаштириш, яратилаётган ихтироларни ишлаб чиқаришга кенг жорий этишни жадаллаштиради. Фармонда таъкидланганидек, қуёш энергиясидан амалда фойдаланиш учун Ўзбекистонда яратилган шарт-шароит ва мавжуд имкониятлар мазкур минтақадан бу соҳадаги илғор технологияларни нафақат республикамизда, балки бутун Ўрта Осиёда тажриба тариқасида жорий этиш майдони сифатида фойдаланишга асос бўлиб хизмат қилади.

Таъкидлаш жоизки, юртимиз олимлари кўп йиллардан буён кенг қўлланиладиган замонавий технологияларни яратиш ва амалга татбиқ этиш бўйича йирик лойиҳалар устида иш олиб бормоқдалар. Қуёш энергиясидан фойдаланишнинг илмий-амалий асосларини ишлаб чиқиш бўйича

етакчи илмий-тадқиқот муассасаси ҳисобланган Ўзбекистон Фанлар академиясининг «Физика-қуёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли Физика-техника институти фаолияти ва бу ерда яратилаётган илмий ихтиролар бунга яққол мисолдир.

— XX аср охирига келиб табиий ёқилғи сарфининг ортиши энергетика заҳираларининг камайиб бориши хавфини тугдирди, — дейди инсти-

саларини ривожлантириш, юқори самарали гелиотехник қурилмаларни ишлаб чиқиш институтимиз илмий фаолиятининг асосий йўналишларидандир. Бир неча ўн йиллик тадқиқотлар натижасида институтимизда қуёш энергияси асосида ишлайдиган бир неча қурилма яратилди. Фотоэлектрик қурилма, қуёш сув иситиш коллекторлари, сув кўтариб берувчи мослама, истеъмолчиларни бир вақтнинг ўзида электр энергия ва иссиқлик билан таъминловчи стирлинг двигатели шулар жумласидандир.

Фотоэлектрик қурилма таркибидаги фотобатарея қуёш нуридан қувват олиб, электр токи ишлаб чиқаради, аккумулятор эса электр энергиясини захира сифатида сақлай-

дорлик таъминланади. Шунинг учун ҳам табиий бойликларни тежаш ва муқобил энергия манбаларидан унумли фойдаланиш мақсадида қуёш батареяларини ишлаб чиқаришга эътибор тобора қучайтирилмоқда.

Фотоэлектрик қурилмаларнинг яна бир қулайлиги шундаки, қишлоқ врачлик пунктларида тиббий асбоб-ускуналарни узлуксиз ишлатиш ва даволаш жараёнини бир маромада давом эттириш имконияти туғилади. Қолаверса, мазкур ускуна фермер хўжалиқларида айнқса, сув таъминотини яхшилашда жуда кўл келмоқда. Етарли электр энергияси ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган қуёш батареялари ёрдамида катта майдонлардаги ерларни суғо-

Farmon va ijro

мида 30 метр чуқурликдаги сувни юқорига қўтариш тизимини йўлга қўйиш инновацион лойиҳаси амалга оширилди. Бунинг натижасида фермер хўжалиқларида ресурс тежайдиган технологиялар — томчилаб суғоришдан фойдаланган ҳолда, суғориш тизimini ишга тушириш ва илгари суғорилмаган ерларни ўзлаштириш имконияти юзга келди. Сув чиқариш насоси соатида қарийб 6 куб метр сувни тортиб беради. Фотоэлектр мосламаси узоқ муддат хизмат қилишга мўлжалланган бўлиб, махсус техник хизматлар кўрсатишни талаб этмайди ва бир неча йил ишлатиш натижасида қилинган харажатларни қоплайди.

— Маълумки, қиш кунлари электр энергиясига талаб ортиши боис электр тармоғида тез-тез узлишлар бўлиб туради, — дейди яккабоғлик Илҳом Бекназаров. — Ўтган йили уйимизга қуёш батареясини ўрнатган эдик. Бу ускунанинг қулайлик томонлари кўп экан. Кундузи қуёш нурларидан энергия олган фотоэлектрик қурилма кечаси 100 Вт.ли битта телевизор ва 40 Вт.ли олтига лампани электр энергияси билан таъминлайпти. Шунингдек, мени уйда иссиқ сувдан фойдаланиш учун қуёш энергияси ёрдамида сув иситиш коллектори ҳам қизқитириб қўйди. Ушбу ускунани ҳам сотиб олмоқчиман.

Албатта, бу борада қўлга киритилаётган ютуқлар ҳақда ҳар қанча гапирса арзийди. Қуёш батареяларининг йил сайин такомиллашиб, янгилан-янги, замонавий турларининг яратилаётгани турмушимизнинг янада обод бўлишига, энг асосийси, экологик барқарорликнинг таъминла-нишига хизмат қилади.

Хасан МҲМИНОВ

ҚУЁШ НУРЛАРИ

тунларни ҳам ёритмоқда

тут профессори, физика-математика фанлари доктори, академик Рамз Мўминов. — Маълумотларга қараганда, кейинги йилларда Европа давлатларида ўрнатилган қуёш фотоэлектрик станцияларининг умумий қуввати бир бараварга, Яқин Шарқ мамлакатларида эса фотоэлектрик станцияларни ишлаб чиқариш икки бараварга ошган. Бу борада юртимизда ҳам қайта тикланувчи, муқобил энергия манбаларини излаш ва улардан фойдаланишни йўлга қўйиш муҳим масалалардан бирига айланди. Қуёш, шамол, биогаз каби табиий ресурслардан оқилона фойдаланишни даврининг ўзи тақозо этмоқда. Шу маънода қуёш энергиясини иссиқлик энергиясига айлантириш ва термодинамик ўзгартиргичлар ёрдамида электр энергия ҳосил қилишнинг физик хос-

ди. Бу мамлакатимизда яратилаётган фотоэлектрик қурилмалар, айнқса, марка зкий электр тармоғидан узоқда жойлашган, қўл ҳамда тоғ ҳудудларида истиқомат қилувчи аҳолини электр энергияси ва иссиқлик билан таъминлашда муҳим аҳамиятга эгадир. Энг муҳими, ушбу фотоэлектрик қурилмалар республикамиз коммунал-маиший тармоғи ҳамда аҳолининг иссиқ сувга эҳтиёжини қуёш энергияси ҳисобига қоплаши мумкин.

Қайта тикланувчи энергия манбаларини ишга тушириш учун катта маблаг сарфлансада, кейинчалик улар ўзини иқтисодий жиҳатдан тўла оқлашни тажрибалар кўрсатмоқда. Боз устига, экологик соф технологиялар асосида иш қўрилганида атроф-муҳитга салбий таъсир қамаяди, мунтазам иқтисодий барқа-

риш имконияти яратилди. Яна бир муҳим жиҳати, бу қурилмалар булутли кунларда ҳам ўз қувватини аккумулятор орқали сақлаб туради.

— Қуёш батареялари 20 йилдан ортиқ беминнат хизмат қилишини ҳисобга олсак, қисқа фурсатда иқтисодий жиҳатдан ўзини тўлиқ қоплайди, — дейди институт илмий ходими Исрои́л Йўлдошев. — Айни пайтда институтимиз қошидаги «Qurilishgelioservis», «New Engineering sistem», шунингдек, юртимиздаги «Mir Solar», «Intellect-Dialog», «Sn-Invest» каби ўнга яқин масъулияти чекланган жамиятларда ушбу воситалар ишлаб чиқарилиб, корхона ва фермер хўжалиқларига буюртма асосида етказиб берилмоқда. Ўтган йили Қашқадарё вилоятининг Қосон туманида ушбу қурилма ва замонавий насослар ёрда-

ИННОВАЦИОН ҲОЯ ВА ИШЛАНМАЛАР — АМАЛИЁТГА

Андижонда вилоят ҳокимлиги, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Фан ва технологияларни ривожлантиришни мувофиқлаштириш қўмитаси ва «Адолат» социал-демократик партияси вилоят кенгаши ҳамкорлигида Президентимизнинг «Муқобил энергия манбаларини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони ижросини таъминлашга бағишланган семинар ҳамда инновацион гоялар, технологиялар ва лойиҳалар кўргазмаси бўлиб ўтди.

Тадбирда пойтахтимиз ҳамда Фарғона водийсидаги олий ўқув юртлири олимлари, кичик бизнес субъектлари ва фермер хўжалиқлари раҳбарлари, банк тизими мутахассислари, талабалар иштирок этди.

Жорий йилда бўлиб ўтадиган VI Инновацион гоялар, технологиялар ва лойиҳалар республика ярмаркасига тайёргарлик доирасида ташкил этилган мазкур кўргазмада Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси, Олий ва ўрта махсус таълим, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирликлари ҳамда бошқа идоралар тасарруфидаги ўттиздан ортиқ институт, илмий, илмий-тадқиқот, таже-

риба конструкторлик муассасаларининг 200 дан зиёд инновацион гоя, технология ва ишланмалари намоиши этилди. Улар орасида қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш, экинларнинг серҳосил ва эртапишар янги навларини яратиш, ўсимликларни зараркунандалардан ҳимоя қилиш воситалари, чорвачилик ва боғдорчиликда самарадорликни таъминловчи, шунингдек, машинасозлик, энергияни тежаш борасидаги ишланмалар салмоқли ўрин эгаллайди.

Кўргазмада вилоят ҳокимлиги, Савдо-саноат палатасининг минтақавий филиали ва банк тизими мутахассислари томонидан тадбиркор ва фермерларга шартномалар тузиш, янги технологиялар харид қилиш бўйича кредитлар олиш юзасидан зарур маслаҳат ва тавсиялар берилди.

Янги технология ва ишланмаларни вилоят иқтисодиёти тармоқларида жорий этиш юзасидан илмий муассасалар билан саноат корхоналари ҳамда тадбиркорлар ўртасида бир қатор шартномалар имзоланди.

ЎЗА

Хурсандбек АРАББОВЕВ (ЎЗА) олган суратлар.

Фан-техника тараққиёти, замоннинг шиддат билан ривожланиши касблар ва мутахассисликларга ҳам ўз таъсирини ўтказмай қолмади. Шу боис ҳам дунё олимлари келажақда талаб энг катта бўлувчи мутахассисликлар ҳамда хизматига эҳтиёж тобора ортиб бораётган янги соҳалар рўйхатини тузишди. Албатта, ушбу рўйхатдан ўрин олган янги касблар турли мамлакатларнинг географиясига жойлашуви, ривожланиш даражаси, меҳнат ресурслари ва бошқа бир қатор омилларга кўра танланган. Шунинг учун ҳам қайсидир мамлакатда тобора оммалашаётган касбларга бошқа давлатда умуман эҳтиёж бўлмаслиги ҳам мумкин.

Ихтирочиларга кўмакчи

Патентлар бўйича ишончли вакил касби бундан йигирма йил аввал пайдо бўлди. Аммо соҳа сўнгги беш йил ичида шиддат билан оммалаша бошлади. Келажақда эса ишончли вакиллар йирик компаниялар, ихтиро ва кашфийётлар билан шуғулланувчи юридик ва жисмоний шахслар, янги модел ва товар белгиларини яратувчиларнинг энг керакли ҳамкорига айланиши таъкидланмоқда.

«Википедия» электрон комунида келтирилишича, дунё бўйича патент билан боғлиқ фаолиятлар ҳар йили 4,7 фоизга ошмоқда. Масалан, АҚШ патент идораларида йилига 500 мингдан ортиқ ариза қабул қилинади. Худди шундай ҳолатни Япония патент идораларида ҳам кўриш мумкин. Баъзи ҳолларда мурожаатлар 1 млндан ошиб кетиб, аризаларнинг кўпчилиги ва мутахассиснинг камлиги сабаб кашфийотнинг ўз ихтиросига патент олиши учун ҳатто йиллаб кутишига тўғри келмоқда.

Хозирча ҳеч қайси давлатда мазкур янги соҳа бўйича ихтисослаштирилган таълим муассасаси мавжуд эмас. Замонавий ихтироларнинг даярили барчаси муҳандислик ёки технология соҳасига доир бўлганилиги сабаб, патент идораларида ишлаш учун олий маълумотли муҳандис ёки технолог бўлиш ҳамда камиди беш йиллик иш тажрибаси талаб этилмоқда. Шундан сўнг, соҳага доир давлат имтиҳони топирилди ва махсус патент бўйича ишончли вакил гувоҳномаси берилади. Айрим мамлакатларда патент идоралари ходимлардан гувоҳнома талаб қилмайди, аммо гувоҳнома айтиш шу фаолият тури бўйича иш юртишнинг ҳуқуқий асосини таъминлаб бергани учун, миждо психологиясидан келиб чиққан ҳолда, давлат гувоҳномаси бор мутахассислар афзал қўрилади.

Тьюторлик — қулай касб

Сўнгги маълумотларга қараганда, айтиш пайтда АҚШ таълим хизматларининг 51 фоизи глобал интернет тармоғи орқали амалга оширилмоқда. Дунё бўйича ҳар йили 12 фоизга ошаётган масофавий таълим эса янги мутахассислик — тьюторликнинг пайдо бўлишига олиб келди. 2011 йили пайдо бўлган тьюторлик касби эгасининг асосий вазифаси он-лайн таълим олувчиларнинг дарс жараёнини кузатиб, машгулотнинг узийлигини таъминлашдан иборат. Улар, шунингдек, тармок орқали он-лайн тарзда илмий конференцияларни ташкил қилади, янги дарсликларни жойлаштириб боради. Янги соҳа билан асосан ахборот технологияларидан фойдаланиши имконияти кенг бўлган ёш ўқувчи ва аспирантлар шуғулланмоқда. Вазифанинг қулайлиги шундаки, тьютор ўқув машгулотларини уйда, мишонада ёки таътил вақтида ҳам олиб бориши мумкин.

Кўпгина давлатларда тью-

ман ва унинг ҳамкасби Уоллес Фризен билан боғлиқ. Улар биргаликда 1960 йили юз ифодасининг рақамланган ягона тизимини ишлаб чиқишди. Юз мушакларининг ҳаракатига қараб, суҳбатдошнинг талови, муносабати, фикрини аниқлаш имконини берувчи бу тизим профайлерлик касбининг ашуджа келишида илк қадам бўлди.

Сўнгги йилларда товланмачи миждо алдовидан банк, сугурта компаниялари, давлат

ЗАМОНАВИЙ КАСБЛАР

Келажақда уларга катта эҳтиёж туғилади

тор-ўқитувчиларга камера қаршида ўзини тутиш, аудитория билан он-лайн ишлаш, имиж, нотиклик бўйича ўқув курслари ташкил қилинган. Тьюторларга тўланадиган иш ҳақи аудиториянинг ҳажмига, дарс сифати ва соатига қараб, ишбай тарзда белгиланади.

Ҳам техник, ҳам ижодий ходим

Яна бир замонавий касб — фильм кадрларига визуал эффект берувчи супервайзерларга охириги ўн йил ичида киностудия, телеканал ва реклама агентликлари томонидан талаб кўцайди. Супервайзер фильм суратга олинишидан аввал тақил қилинади. Мутахассис майдончада жараёни диққат билан кузатиб, қайси кадр учун компьютер графикаси керак бўлишини олдиндан белгилайди. Визуал эффект техникаси бўйича барча ишларни супервайзер бажариб боради. Ишнинг энг муҳим қисми — кадрларда ортиқча нарсаларнинг бўлмаслиги, ҳолатларнинг табиий кўриниши учун ушбу касб мутахассислари ҳатто кадрларни бутунлай ўзгартириб юбориши ҳам мумкин. Супервайзерлик соҳаси бутун дунё кино санъати ва санаятига Голливуддан кириб келган, десак янглишмаймиз. Визуал эффектининг илк кўринишлари ҳам айнан шу кинокомпания томонидан бундан 35 йил олдин суратга олинган фильмларда учрайди. Супервайзерлик аввалги техник соҳа сифатида қабул қилинган бўлса, эндиликда уларга ижодий талаблар ҳам қўйилмоқда. Яқин келажақда санъат институтларида бу соҳа бўйича факультетлар очилиши кутилмоқда. Айтиш мумкинки, компьютер графикаси сирларини мукаммал эгаллаган, томошабинлар эҳтиёжи ва психологиясини ўрганган, шунингдек, янгиликлар билан доимо танишиб борувчи ижодкорлар учун супервайзерлик мураккаб иш эмас.

Ундан юзингизни яширманг

Куйидаги касб эгаларининг иш услуби кишини ҳайратга солиши табиий. Ушбу касбнинг пайдо бўлиши Калифорния университетини профессори Пол Эк-

аэропортлари, вокзал ва метро бекатларида уюштирилган жиний ҳаракатлар, кўпуровчилик амалиётлари янги хизматни йўлга қўйиш вақти келганлигини кўрсатмоқда. Профайлер ўзи фаолият олиб бораётган ташкилот миждозлари, ҳамкорлари билан бевосита суҳбатлашади ёки менежерлар олиб бораётган суҳбат жараёнини кузатади. Бу пайтда у миждознинг ҳаракатлари, ўзини тутиши, сўз оҳанги, бориинги, барча ташкил белгиларига қараб сўзларининг қанчалик ҳақиқат эканлигини аниқлаб беради. Аниқ натижага эришиш учун йирик фирма профайлерлари суҳбатни видео тасмага ҳам ёзиб, жонли учрашуде на-зардан четда қолган ҳаракат ва ҳолатларни чуқурроқ таҳлил қилади. Ушбу соҳанинг киска вақтда тезкор ва аниқ хулоса берувчи ходимларига, айниқса аэропортларда талаб йил сайин ортмоқда. Таъкидлаш жоизки, профайлерлик хизмати яхши йўлга қўйилган Исроилнинг «EI AI» авиакомпаниясини дунёдаги энг хавфсиз авиахизмат кўрсатувчи ташкилот сифатида қайд этилган.

Сайтингиз дизайнини яхшилаيمиз

Келажаги порлок касблардан яна бири арт-директорликдир. Олам ичра алоҳида оламга айланиб улгурган интернет тизими билан боғлиқ ҳар қандай соҳа келажақ касби бўлиши мумкин. Чунки маълумотларга кўра, глобал тармокнинг «майдон»и ҳар беш йилда ўн баробарга кенгаймоқда. Бу ўсиш, албатта, сайтлар сонининг кўпайиши ҳисобига бўлмоқда. Сайтларнинг кўпайиши сабаб уларнинг оригинал ва ҳаммаоп дизайнини устида ишловчи мутахассис тақчиллиги ашқол кўзга ташланиб қолди. Яхши дизайн — сайт юзи. Сайт қиёфаси фойдаланувчи талабига жавоб бермас экан, у ўз обрўсини осонгина йўқотади. Шунинг учун муаллифлар сайт дизайнини доимий равишда янгилаб туришга, фойдаланувчилар учун қулайликлар яратишга ҳаракат қилади. Буларнинг барчаси арт-директорлик хизматига талабнинг ортишига сабаб бўлмоқда. Бу

соҳа билан рассомлик ва инсон психологиясидан хабардор, замонавий тамойиллар билан ҳамнафас бўлган ижодкорлар шуғулланиши мумкин.

Битта сайт дизайни устида арт-директор ва унинг ўнга яқин ёрдамчилари ишлайди. Сайт дизайнерлари гуруҳи таркибига рассом, психолог, дизайнер бўлиши ишнинг муваффақиятли ашқуланишини таъминлайди.

Йўл ҳодисасини камайтиради

Агар йўлларни қон томирларига бўлган қанча, дунёнинг кўпгина катта шаҳарларида транспорт тизими «хавф ёқасида» турибди. Мегаполисларни бу дараддан келажақда трафик-менежерлар халос этиши мумкин. Ушбу соҳа автомобилларнинг кўпайиши оқибатида йўлларда соатлаб давом этув-

чи тирбандликлар натижасида иш унумдорлигининг пасайиши муаммосига ечим сифатида XX асрнинг 60-йилларида пайдо бўлди. Трафик-менежерларнинг вазифаси автомобиль оқимини бошқариш, йўллардаги ашқолнинг қандай бўлишини олдиндан айтиш ва зарур чораларни кўришдан иборат. Бу соҳа учун санокли давлатлардагина алоҳида йўналиш сифатида кадрлар тайёрланади. Кўп ҳолларда эса социолог, иқтисодчи, йўл ҳаракати хавфсизлиги муҳандиси ва математиклар шуғулланмоқда. Бу мутахассислик келажақда талаб юқори соҳалардан бири бўлиши аниқ, дея таъкидламоқда тадқиқотчилар. Чунки йил сайин транспорт воситалари сони кўпайиб, қарийб барча шаҳарларда тирбандлик катта муаммога айланиб бормоқда.

Тишингизни принтердан чиқарамиз

Келажақда гуллаб-яшнаши кутилаётган соҳалардан яна бири 3D модел лойиҳаловчиларидир. Мазкур мутахассислик

бундан 15 йил муқаддам ривожлана бошлаган бўлиб, у билан дизайнер ва рассомлар шуғулланиб келмоқда. Бугун кенг имкониятли 3D лойиҳаловчиларга нафақат киностудиялар балки архитекторлик компаниялари ва тиббиётчилар ҳам қизиқиш билдирмоқда. Масалан, шу давргача 500 мингдан ортиқ имплантант тиш 3D усулида яратилди. 2011 йилда врач Эн-тони Аталла 3D принтерда одам буйрагини «чоп қилди». Футурологлар одам аъзоларини бу усулда мукаммал қилиб яратиш ва ундан фойдаланиш келажақда оддий ҳолга айланиши, бу билан эса тиббиёт соҳаси муаммоларини осон ва арзон ҳал қилиш мумкинлигини айтишмоқда. «Wohlers Associates» компаниясининг башорат қилишича, 3D принтерлар 2020 йилга бориб 16 фоизга кўпаяди. Ундан унумли фойдаланувчилар керакли буюмни дўкондан қидириб юрмай, имкони бори-чада принтердан чиқариб олаверади. 3D лойиҳаловчилар учун айтиш дама алоҳида ўқув муассасалари ташкил қилинган бўлса-да, 70 фоиз мутахассислар соҳани мустақил равишда ўзлаштирмоқда.

Тиббиёт — доимо ривожланишда бўлган йирик соҳалардан бири. Тиб илмининг янги йўналишлари — одам тана аъзоларининг инженер-конструкторлиги, нанотиббиёт, ген инженериясига келажақда янги соҳа сифатида қаралмайди. Мазкур соҳа мутахассисларига эҳтиёж эса ортиб бораверади.

Табиат қўйнидаги офис

Касблар ва соҳалар ривожига келажақда офис ходимларининг сони ортиб, жисмоний меҳнат юкларини машиналар ва роботлар зиммасига тушишини кўрсатмоқда. Бу эса камҳаракатли оқибатида пайдо бўлувчи бир қанча хасталикларга сабаб бўлади. Бу таъсирларнинг олдини олиш ва иш унумдорлигини ошириш мақсадида янги соҳа — дендрологик пайдо бўлди. АҚШда ўтган аср 70-йилларида оммалаша бошлаган дендролог ёки фитодизайнерларга бугунги кунда дунёнинг барча компаниялари эҳтиёж сезмоқда. Дендрологлар хона дизайнини даярили мувофиқлаштириди, офис ичини яшилликка буркаб, табиатнинг бир бўлагига айлантиради. Бундай меҳнат шариоити ходимлар соғлиги ва иш унуми ҳам ижобий таъсир этади.

Янги эҳтиёж ва талаблар баъзи касбларнинг таназзулига, баъзи соҳаларнинг ривожига ва янги мутахассисликларга эҳтиёж туғилишига олиб келади. Аммо ҳар қандай ҳолатда ҳам ўз соҳасини пухта эгаллаган, масъулияти ва етук мутахассисларга талаб ортиб бораверади.

«Ma'rifat» мухбири
Дилроз АБРАЕВА
тайёрлади.

ИФОР ТАРАТУВЧИ
ЭКРАН

Токио қишлоқ хўжалиги ва технологиялари университети тадқиқотчилари ҳид таратувчи юпқа панелли дисплей лойиҳасини ишлаб чиқарди. Эндиликда экранда намоён бўлган лабзаларнинг ҳидини ҳам сезиш мумкин.

Ҳар хил ифорлар солинган капсулалардан фойдаланиш ҳисобига ишлайдиган технологиянинг махсус қурилмалари айнан қандай ҳид таратиш зарурлигини белгилаб боради. Экран бурчакларида жойлаштирилган митти вентиляторлар ҳид оқимини дисплейнинг аниқ бир нуқтаси томон йўналтириб туради. Натижада экрандаги тасвир ўзидан ёқимли ҳид таратишни бошлайди.

«NewScientist» нашрида таъкидланишича, мазкур ишланманинг асосан рекламаларда қўлланилиши режалаштирилган. Масалан, экранда қовурилган жўжа намоён этилганда қимёвий компонентлардан ташкил топган иштаҳани қўзғатувчи ҳид тарала бошлайди.

Ҳозирча қурилма фақат биргина ҳидни чиқара олади. Бироқ келгусида лойиҳа муаллифлари намоён этилган ҳар бир тасвир учун мос келувчи ҳидлар жамланмасидан иборат катрижларни яратиш устида изланишларни давом эттирмоқда.

ЭЛЕКТР МАЙДОНИ —
АЛОҚА ВОСИТАСИ

Қанотли ҳашаротлар танасида ҳаводаги ишқаланish натижасида унchalik катта бўлмаган электр зaryadi ҳосил бўлади. Шу пайтгача электр зарралари ҳашаротларга ўсимлик гулчанларини ўзида сақлаб юриш учун зарур, деган фикр мавжуд эди. Олимлар ҳашаротлар ушбу хусусиятдан бошқа мақсадларда ҳам фойдаланиши мумкинлиги ҳақида бош қотириб кўрдилар. Бу борада Бристол университети (Британия) тадқиқотчилари томонидан олиб бориладиган изланишлар ўз натижасини берди. Олимларнинг маълум қилишича, тукли асаларилар гуллардаги бошқа турдошларидан қолган электр зарралари орқали унга қўниш-қўнамаслигини аниқ белгилаши мумкин экан.

Асаларилар устида бир неча тажриба ўтказган Рэн-долф Меншел бошчилигидаги Берлин университети олимлари фикрига кўра эса ҳашаротлар электр майдони ёрдамида бири-бири билан алоқага киришиши мумкин. Ўтказилган тажрибалар шуни кўрсатдики, зарядланган зарралар асалариларнинг баландлик ва шамол йўналишини аниқловчи сезги ҳужайраларига таъсир кўрсатади.

Олимларнинг «Proceedings of the Royal Society» журналида эълон қилинган мақоласида келтирилишича, аини шу хусусият ёрдамида сув ва озуқа манбаи ҳақидаги ахборотларни бир-бирига узатиши, қоронғи мухитда ўзаро алоқага киришиши мумкин. Шунингдек, асаларилар қанот қоқиш ва ҳаводаги ишқаланishлар натижасида ҳосил бўлувчи электр зарралари орқали ҳамжihatликда қайси томонга учиб ва қандай ҳаракатланишини аниқ белгилаб олади.

ЭРТАЛАБ ТАМАКИ
ЧЕКМАНГ!

Тамаки маҳсулотларининг инсон саломатлигига салбий таъсир кўрсатиши барчага маълум. Ўтказилаётган янги тадқиқотлар бу борадаги маълумотларга янада ойдинлик киритмоқда.

Кўпчилик кашандалар учун тонгги сигарет тутатиш хуш кайфият ва тетиклик манбаи саналади. Пенсильвания университети (АҚШ) олимлари Стивен Бранстеттер ва Жошуа Маскатнинг таъкидлашича, тонгда сигарет тутатишнинг зарари бошқа вақтлардан икки баробар зиёроқ экан. Уларнинг фикрига кўра, уйқудан уйғонгандан сўнг сигарета қанчалик барвақт чекилса, ўпка саратони хавфи шунчалик ортаверади.

Тадқиқотчилар қарийб икки минг нафарга яқин чекувчилардан олинган таҳлилларни ўрганиб чиқишди. Улар асосан тамаки таркибидаги ўпка саратонини ривожлантирувчи заҳарли моддаларнинг организмдаги миқдори аҳамият қаратишди.

Тадқиқотчилар фақатгина тамаки канцерогенлари миқдорини эмас, балки кашандаларнинг турли одатларини ҳам таҳлил қилишди. Маълум бўлишича, чекувчиларнинг 32 фоизи уйқудан уйғонгандан сўнг 5 дақиқа, 31 фоизи 6–30 дақиқа, 18 фоизи ярим—бир соат, қолган 19 фоизи эса бир соатдан сўнг тамаки чеккан. Тадқиқотчиларнинг «Cancer, Epidemiology, Biomarkers and Prevention» журналида ёзилишича, қондаги зарarli моддалар миқдори сигаретанинг қанчалик барвақт чекилганига қараб мос равишда ортиб бораверган.

Олимларнинг айтишича, уйқудан уйғонган киши мияни кислород билан максимал даражада таъминлаш учун ўпкани тўлдириб нафас олади. Бу эса кун давомидаги жисмоний фаолликка ижобий таъсир кўрсатади. Аини шу вақтда сигарета чекилиши эса қонга кислород билан бирга канцероген моддаларнинг ҳам кўп миқдорда ўзлаштирилишига сабаб бўлади. Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, кун давомида кам миқдорда сигарета чекилса ҳам, дастлабки тамаки тутатиш сабабли қон таркибида канцероген моддалар миқдори юқорилигича қолаверади.

ШОКОЛАД ТЕРИ
УЧУН ЗАРАР

Шоколад инсон саломатлиги учун фойдали неъмат ҳисобланади. Жумладан, шоколаднинг юрак фаолиятини яхшилаш, кишига хуш кайфият улашиш сингари хусусиятлари барчага маълум. Бироқ шоколад таркибидаги айрим тўйинмаган ёғ кислоталарининг юз териси яллиғланишига сабаб бўлиши мумкинлиги таъкидланмоқда.

Саманта Блок бошчилигидаги Майами университети (АҚШ) олимлари 18–35 ёшдаги 10 нафар эркакни шоколаднинг терига қандай таъсир кўрсатишига бағишланган тажрибага тақлиф этди. Тажриба жараёнида иштирокчилар ҳар кун ишқаланган шоколаднинг 340 граммни истеъмол қилиб борди. Ҳар 4–7 кунда уларнинг юз териси ҳолати текшириб борилди. Яқунда маълум бўлишича, шоколад юзда хусусбузарлар топишига олиб келган. Ушбу маҳсулот миқдори қанчалик ортса, тери ҳолати шунчалик ёмонлашиб борган.

Кейинроқ тажриба қайтадан ўтказилди. Бу сафар ҳам шоколад юз терисига салбий таъсир кўрсатди. Тадқиқотчилар изланишлар натижаларини Майами-Бичда бўлиб ўтган Америка дерматологлар академияси илмий анжуманида намоён этишди.

С.РУСТАМОВ тайёрлади.

Кучли қор ёғиши натижасида Польшанинг Мазовенское ҳамда Подляское маъмурий ҳудудларида истиқомат қилаётган 100 мингга яқин аҳоли электр энергияси таъминотисиз қолган, йирик автотрассаларда қатновлар вақтинча тўхтатилган, кўплаб авиарейслар бекор қилинган.

Милан апелляция суди томонидан дунёга машҳур «Dolce & Gabbana» савдо белгиси асосчилари — дизайнерлар Доменико Дольче ва Стефано Габбана қарийб бир миллиард евро миқдоридagi солиқларни тўлашдан бўйин тоблаганлига айбланиб, 343 миллион евро миқдорида жазимага тортилган.

Американинг Виржиния штатидаги шосседа 75та автомобилнинг тўқнашуви оқибатида 3 киши қурбон бўлган, 25 киши жароҳат олган, шунингдек, бир қанча автомобиллар буткул ёниб кетган, автотрассада эса 13 километрлик тирбандлик юзага келган.

Мьянмадаги йирик шаҳарлардан бири Янгонада жойлашган мактабнинг 70 ўринли ётоқхонасида электр тизимидаги носозликдан келиб чиққан ёнғин туйфали 13 киши ҳалок бўлган.

«Associated Press»нинг хабар беришича, Миср пойтахти Қоҳира шаҳридаги Ал-Азхар университетининг 500га яқин талабаси тушликда овқатдан заҳарланиб, касалхонага ётқизилган.

Халқ таълими вазирлиги раҳбарияти ва жамоаси вазирлик фахрийси Арон Калантаровга онаси **Эсфира МОИСЕЕВНА**нинг вафоти муносабати билан таъзия изҳор этади.

Халқ таълими вазирлиги ҳузуридаги Мультимедиа умумтаълим дастурларини ривожлантириш маркази раҳбарияти ва жамоаси марказнинг тренинглари ўтказиш бўйича бош мутахассиси Арон Калантаровга ва оила аъзоларига онаси **Эсфира МОИСЕЕВНА**нинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдирди.

Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети маъмурияти ва касаба уюшма кўмитаси хорижий филология факультети «Инглиз тилшунослиги ва таржима назарияси» кафедрасининг профессори Абдузхўр Абдуазизовга акаси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, юридик фанлар доктори, профессор **Тоҳир АБДУМАЖИДОВ**нинг вафоти муносабати билан таъзия билдирди.

Т.Н.Қори Ниёзий номидаги Ўзбекистон Педагогика фанлари илмий тадқиқот институти раҳбарияти ва жамоаси институт катта ходим-изланувчиси Баҳодир Акбаровга отаси **Абдурахмон АКБАРОВ**нинг вафоти муносабати билан таъзия билдирди.

ДИҚҚАТ, ТАНЛОВ!

Мамлакатимизда мустақиллик йиллари Кадрлар тайёрлаш миллий дастури, Мактаб таълимини ривожлантириш давлат умуммиллий дастури талаблари асосида бошқа йўналишлар қатори узлуksиз таълим тизимини бошқаришда ҳам кенг қамровли ишлар амалга оширилди. Жумладан, демократик тамойиллар асосида таълим муассасалари жамоаларига бошқарувда, шунингдек, молиявий масалаларда кенг мустақиллик берилди, бозор иқтисодиёти шароитида ишлашга қодир тузилма ва бўлинмалар ташкил этилиб, фаолияти йўлга қўйилди, таълим бошқарувида янги педагогик технологиялар ва ахборот-коммуникация воситалари жорий этилаёттир. Шу билан бирга, жараёнда тўпланган илгор тажрибаларни оммалаштириш, мавжуд муаммолар таҳлили асосида таълим сифатини бошқариш юзасидан жорий қилинган янги механизмларни такомиллаштириш зарурати мавжуд.

Ушбу вазифалардан келиб чиққан ҳолда «ТАЪЛИМ МЕНЕЖМЕНТИ» журнали таҳририяти педагогик бошқарувга доир илмий-назарий ва илгор амалий тажрибаларни ёритиш бўйича мақолалар танловини эълон қилади. Танловда таълим муассасалари ва бошқарув органлари раҳбарлари, соҳа мутахассислари, тадқиқотчилар, ўқитувчи-педагоглар иштирок этиши мумкин.

Танловга тақдим этилган энг сара материаллар журналда эълон қилиб борилади ва йил якунида таҳририятда тузилган ҳайъат томонидан ғолиблар аниқланади.

Танлов йўналишлари

Таълим тизимини ривожлантиришга онд давлат дастурлари ижроси доирасида яратилган шароитлардан (ўқув лаборатория жиҳозлари, компьютер техникаси, спорт иншоотлари ва ҳ.к.) унумли фойдаланилган ҳолда таълим сифатини бошқариш самарадорлигини таъминлаш юзасидан амалга оширилаётган қуйидаги асосий йўналишларга алоҳида эътибор қаратиш лозим:

- ўқувчилар билим, кўникма, малакаларининг давлат таълим стандартларига мувофиқ бўлишини самарали бошқариш;
- ўқувчиларнинг мустақил фикрлаш кўникмасини, билимлардан турли шароитларда фойдаланиш малакасини ривожлантиришни таъминлаш;

- мактаб ўқувчиларининг узлуksиз таълимнинг навбатдаги босқичида ўқишга тайёргарлиги сифатини бошқариш;
- таълим муассасасида ўқитувчиларининг узлуksиз малака оширишини самарали ташкил этиш;
- илгор тажриба мактаблари фаолиятини ташкил этиш, тажрибаларини оммалаштириш жараёнларини самарали бошқариш;
- таълим жараёнига ахборот-коммуникация технологияларини жорий этишни самарали бошқариш;
- янги педагогик технологиялар асосида хорижий тилларни ўқитиш жараёнларини самарали бошқариш;
- таълим муассасалари жамоаларига методик хизмат кўрсатиш жараёнларини самарали бошқариш;
- таълим муассасаси ижобий имижини яратишда раҳбарнинг роли ва масъулияти;
- таълим менежменти ҳамда маркетинги йўналишидаги мавжуд тажрибаларни аниқлаш ва оммалаштириш жараёнларини бошқариш.

Танлов шартлари

Мақолалар Times New Roman 14 шрифтида, 1,5-оралиқдаги хат қаторида А4 форматда 5-6 бет бўлиши, электрон нусха билан бирга тақдим этилиши зарур. Фойдаланилган адабиётлар рўйхати, муаллифнинг исми-фамилияси, маълумоти, фаолияти ҳақида қисқача маълумот ҳамда 3,5-4,5 ҳажмдаги фото-сурати илова қилиниши шарт.

Агар муаллиф тадқиқотчи бўлса, мақола мазмуни билан танишиб чиққани ҳақида илмий маслаҳатчисининг тавсияномаси талаб этилади (тавсиянома ҳамми бир варақдан ошмаслиги зарур).

Ғолибларни аниқлаш ва рағбатлантириш

Ғолиблар юқорида кўрсатиб ўтилган йўналишлар бўйича жорий йил охирида аниқланади ва таҳририятнинг махсус дипломи ҳамда қимматбаҳо совғалари билан тақдирланади.

Манзил: 100083, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй, 4-қават, 425-хона, тел: 236-56-72. Электрон манзил: t_menejmenti@inbox.uz.

Камолитдин Беҳзод номидаги Миллий рассомлик ва дизайн институти қуйидаги кафедралар бўйича, кафедра мудир, доцент, катта ўқитувчи ва ўқитувчи лавозимларига танлов эълон қилади

I. Дастгоҳли ранг-тасвир кафедрасига:

1. Доцент.
2. Катта ўқитувчи.
3. Ўқитувчи.

II. Чизматасвир кафедрасига:

1. Ўқитувчи.

III. Ҳайкалтарошлик кафедрасига:

1. Ўқитувчи.

IV. Маҳобатли ранг-тасвир кафедрасига:

1. Ўқитувчи.

V. Тасвирий санъат тарихи ва назарияси кафедрасига:

1. Кафедра мудир.
2. Катта ўқитувчи.
3. Ўқитувчи.

VI. Дизайн кафедрасига:

1. Ўқитувчи.

VII. Бадий кулол кафедрасига:

1. Катта ўқитувчи.

VIII. Китоб графикаси ва миниатюра кафедрасига:

1. Катта ўқитувчи.
2. Ўқитувчи.

IX. Либос дизайни кафедрасига:

1. Ўқитувчи.

X. Тиллар ва адабиёт кафедрасига:

1. Ўқитувчи.

Танловда иштирок этиш учун даъвогарлар қуйидаги

ҳужжатларни тақдим қилишлари лозим:

- институт ректори номига ариза;
- ходимлар шахсий варақаси;
- олий маълумоти, илмий даражаси, илмий унвони ҳақида диплом ва аттестатларининг нусхалари;
- илмий ва ўқув-методик ишлари, ҳисоботлар, ижодий ишлар рўйхати, ижодий ишлар фотоальбому, каталоглар.

Ҳужжатлар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой муддат ичида мазкур институтнинг ходимлар бўлими томонидан қабул қилинади.

Манзил: Тошкент шаҳри,
Содиқ Азимов кўчаси, 35-уй.
Тел: 232-18-10, 232-17-61

“Глобаллашув шароитида ёшларни маънавий-ахлоқий шакллантиришнинг долзарб масалалари” мавзусидаги Республика илмий-амалий анжумани ХАБАРНОМАСИ

Республика илмий-амалий анжумани ташкилотчиси:
Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги.

Конференция ўтказиш жойи ва муддати: Тошкент шаҳри, А.Авлоний номидаги халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш марказий институти мажлислар зали, 2013 йил 20 июль кун.

Республика илмий-амалий анжумани қуйидаги йўналишлар бўйича ташкил этилади:

1. Фуқаролик жамиятини барпо этиш жараёнида ёшларнинг соғлом дунёқарабини шакллантириш – маънавий таҳдидларга қарши курашиш омили.

2. Оила барқарорлигини таъминлашда ёшларни зарарли ғоялар таъсиридан асрашнинг педагогик ва психологик жиҳатлари.

3. Таълим-тарбия соҳасида маънавий-маърифий ишларни тизимли ташкил этиш вазифалари.

4. Глобаллашув шароитида миллий ва умуминсоний қадриятлар уйғунлигига эришиш омиллари.

5. Ахборот-мулоқот воситаларининг глобал ривожланиш шароитида “оммавий маданият”нинг олдини олиш ва ёшларда мафкуравий иммунитетни шакллантиришдаги роли.

Республика илмий-амалий анжуманига педагог ходимларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтлари, олий таълим муассасаларининг профессор-ўқитувчилари, илмий-тадқиқотчи ўқитувчилар жалб этилади.

Қўйилган барча талабларга мос Республика илмий-амалий анжумани материаллари тўплам шаклида чоп этилиши режалаштирилган. Илмий мақола ва тезислар 2013 йил 1 май кунига қадар ташкилий кўмитага тақдим этилиши зарур.

Илмий мақолалар, тезисларнинг ёзма ва электрон вариантлари ўзбек ёки рус тилларида, Times New Roman шрифтида, 14 ўлчамда, 1,0 интервал, 3-5 бет ҳажмда, варақнинг ўнг ва чап, юқори ва пастки томонларидан 20 мм. жой қолдирилган ҳолатда топширилиши керак.

Мақола ва тезисларнинг илмий-назарий жиҳатдан асосланганлиги, методик жиҳатдан лухта тайёрланишига муаллифлар масъулдир.

Расмийлаштириш тартиби: мақолада муаллифнинг исми-фамилияси, илмий даражаси, унвони, лавозими, муассасасининг тўлиқ номи ва телефон рақами кўрсатилади.

Манзил: Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони, 5-уй.

Электрон манзил: E-mail: kamolov@inbox.uz ёки jkamolov@xtv.uz

Мурожаат учун телефонлар: (8-371) 239-45-12, 239-13-21

УМИДЛИ СПОРТЧИЛАР КЎП

улар ўз жамоасига медал тўхфа этишни кўзламоқда

Бугун юртимизнинг барча гўшаларида бўлгани каби қорақалпоқ элида ҳам баҳорий шухуҳ — яшариш ва янгиланиш айёми кезиб юрибди. Кечагина опасига эргшиб, 1-синфга қадам қўйган бола ҳадемай яна бир ёшга улғаяди. Бободехқонларнинг эса далаларда аллақачон юмушлари бошланиб кетган. Биллаги кучга, шуури билимга тўла талаба-ёшлар эса бу йил Бухоро шаҳрида бўладиган навбатдаги Универсиада мусобақаларига жиддий ҳозирлик кўрмоқда.

Энг муҳими, талаба-спортчиларнинг ўз олдига қўйган мақсадлари сари дадил қадам ташлашлари учун зарур шарт-шароит яратилган. Малакали мураббийлар кўл остида Қорақалпоғистон шарафини ҳимоя қилиш учун Универсиада спорт уйинлари дастурига қiritилган спортнинг 12 турли бўйича сараланган спортчи ёшлар тайёргарлик жараёнида белгиланган катъий режа асосида олиб боришмоқда. Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институтида бўлганимизда, бунинг яққол гувоҳи бўлдик.

— Мамлакатимиздаги барча олий ўқув юрлари талабалари ўртасида

ўтказиб келинаётган мусобақаларнинг қиймати нечоғлиқ баланд эканини жамоамиз жуда яхши ҳис этиб турибди, — дейди тайёргарлик жараёнига масъуллардан бири Абил Ниязов. — Ёшларимизнинг мазкур нуфузли мусобақага муносиб ҳозирлик кўришини таъминлаш мақсадида «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати, институт қошидаги спорт клуби ва институт раҳбарияти ҳамкорликда ташкиллий масалаларни ушшоққоқлик билан ҳал қилмоқда. Мураббийлар дзюдо, теннис, стол теннис, кураш, футбол, белбоғли кураш бўйича спортчиларга кўпроқ умид билдиришмоқда. Ана шундай умидли

ёшлардан бири дзюдочи Элёр Машариповдир. Унга тажрибали мураббий Амангелди Утепбергенов яққакураш сирларини ўргатмоқда. Элёр айти пайтда институтнинг 1-курс талабаси. Демак, унда келажақда яна бир марта Универсиада мусобақаларида иштирок этиш имкони бор, бироқ у дастлабки уринишдаёқ голиб бўлишни кўзламоқда. Дзюдо бўйича Ўзбекистон терма жамоаси аъзоси Э.Машарипов халқаро турнир совриндори бўлиб, ҳажон Универсиадаси йўлланмасини қўлга киритди, қолаверса, шу йилнинг 19—24 март кунлари ўтказилган Ўзбекистон чемпионатида 100 кг дан ортиқ вазн тоифасида 2-ўринни эгаллади ва Туркияда бўлиб ўтган Гран-при турнирида қатнашди.

Бундан ташқари, Қорақалпоғистон Республикаси футбол жамоаси ҳам Универсиада спорт мусобақаларининг финалига йўлланма олишга жуда яқин турибди. Чунки қорақалпоқ футболчилари 2010 йили Андижонда

ўтказилган талаба-ёшлар мусобақасида фахрли 2-ўринни эгаллаганди. Мазкур жамоа яқинда Республика миқёсида бўлиб ўтган «Қамолот» кубоги бахсларида қатнашиб, 3-ўринни банд этди. Жамоани аjoyиб мутахассис Жамал Бекмуратов бошқармоқда. Футболчилар ҳар кун 2 марта: тонгда институт спорт майдончасида, кечки маҳал эса марказий «Турон» уйингоҳида машғулот ўтказмоқда. Жамоа етакчилари А.Бабажанов, Н.Олимов, С.Полновов ва А.Жолмурзаев сафдошларига ҳар жиҳатдан ўрнат бўлмоқда.

Эслитиб ўтамиз, футбол, волейбол, баскетбол ва қўл тўпи бўйича сўнгги саралаш мусобақаларини ўз ичига олган худудий босқич қарама-қаршиликлари 7—10 апрелда ўтказилади. Қолган 4 худуддан фарқли ўлароқ, Қорақалпоғистон ва Хоразмдан иборат 5-худуд баҳслари «уй-сафар» тизимида бўлиб ўтади.

Азамат ПИРНИЯЗОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Бугун юртимизда ёш авлодни жисмоний тарбия ва спортга кенг жалб этишга қаратилган ишларнинг изчил олиб борилаётгани бежиз эмас. Зеро, жисмоний тарбия фани сир-асрорларини пухта ўрганиб, машғулотларда чиниққан ёшларнинг бошқа фанларини ҳам аъло баҳоларда ўзлаштириши ўз исботини топиб улгурди.

ТЎГАРАК АЪЗОЛАРИ ТУРНИРЛАРДА ФАОЛ

Шаҳару қишлоқларимиздаги таълим муассасаларида машғулотларни олиб бориш учун барча шароитлар яратилаётгани дарслар ва тўгарак машғулотларини мазмунли ўтказишга замин яратмоқда.

Мақтабимизда ҳам спортнинг бир неча тури бўйича тўгараклар ташкил этилган. Ёшларнинг қизиқларини ўрганиб баскетбол тўгарак фаолиятини йўлга қўйди. Унда икки гурӯҳ — ўғил болалар ва қизлар жамоаси машғулот олиб боришмоқда. Таълим муассасасидаги 500 дан зиёд ўқувчи 200 дан зиёд

қизларнинг 50 га яқини ушбу спорт тури билан мунтазам шугулланиб келмоқда. Бугун улар туман ва Тошкент шаҳри миқёсида бўлиб ўтаётган турнирларда ҳам фаол иштирок этиб келмоқда. Жумладан, 5-синф ўқувчиси Катерина Носкова «Умид нихоллари» спорт мусобақаларининг саралаш босқичларида муносиб қатнашиб шаҳар терма жамоасига қабул қилинди.

Дилмурод ЯХҲЕВ,
Учтепа туманидаги
238-мактабнинг
жисмоний тарбия фани
ўқитувчиси

БЕСАМАР БЕШИНЧИ УРИНИШ

Теннис бўйича Майами шаҳрида эркаклар ва аёллар ўртасида ўтказилган нуфузли халқаро турнир нихосига етди.

Ўз омадини бешинчи марта синаб кўрган Мария Шарапова бу сафар ҳам ҳал қилувчи ўйинни бой берди. Серена Уильямс қарийб 2 соат давом этган финал баҳсида 4:6, 6:3, 6:0 ҳисобида иродали ғалабани қўлга киритди. Шу тариқа Шарапова кичик Уильямсга ўз фаолияти мобайнида 11-мартда мағлуб бўлди. Уильямс эса ўз фаолиятидаги 48-соғиринга эга бўлди.

Эркаклар ўртасида кечган турнир финалида британиялик Энди Маррей испаниялик рақиб Давид Феррерни 2:6, 6:4, 7:6 (7:1) ҳисобида енгди.

«ЮНАЙТЕД»ДАН ҚОЧИБ, «СИТИ»ГА ТУТИЛДИ

Футбол бўйича Англия кубоги учун икки номдор жамоа: «Челси» ҳамда «Манчестер Юнайтед» ўртасида жавоб учрашуви бўлиб ўтди. Хабарингиз бор, қорак финал учрашувининг дастлабкисида томонлар (1:1) мурса кўчасини танлаганди.

Учрашув чинакам курашларга бой бўлди. Тезкор ҳужумлар, комбинациялар, алдамчи зарбалар ва дарвозабонларнинг аjoyиб «сейв»лари матчи бегади. Якунда эса «Челси» клуби Демба Банинг голи эвазига ярим финал йўлланмасини қўлга киритди.

Энди пойтахтликлар финал йўлланмаси учун Манчестернинг бошқа жамоаси — «Сити»ни енгиси лозим. Иккинчи финални номи эса «Уитан» ва «Милл-олл» жамоалари ўртасидаги учрашувдан сўнг аниқланади.

Хурматли Одилжон Маматвалиев!

Сизни 50 ёшингиз ва таваллуд айёмингиз билан чин дилдан табриқлаймиз. Сиз кўп йиллик ижодий меҳнатингизни Чортоқ туманидаги 115-мактаб-интернат ўқувчиларининг интеллектуал салоҳиятини оширишга бағишлагингиз. Ҳозир ҳам ёш авлод таълим-тарбиясига муносиб ҳисса қўшиб келмоқдасиз. Шарафли ва машаққатли фаолиятингизда зафарлар тилаймиз. Оилангиз, ҳамкасбларингиз ва дўстларингиз бахтига доимо соғ-саломат бўлинг.

Хурмат билан «Эртакчи-Репетитор» тахририяти ва фарзандларингиз.

Тошкент архитектура қурилиш институти томонидан 1998 йилда Тасболат Миродил Миржакипович номига берилган № 017967 рақамли имтиёзли диплом йўқолганлиги сабабли
БЕКОР ҚИЛНАДИ.

ТАЛАБАНING БЎШ ВАҚТИ

унда жисмоний фаолиятнинг ўрни қандай?

Талаба... Ҳар қадамда илм олиш истагида елиб-югуриб, гоҳида тун бўйи мижжа қокмай, китоб мутолаасидан чарчамайидиган чинакам илми толиб. Унинг асосий мақсади битта — ўзи таҳсил олаётган даргоҳни олий маълумотли, зиёли, мустақил фикрли ва юрт раънақига муносиб ҳисса қўша оладиган етук мутахассис бўлиб битириш. Бугунги давр ҳар бир талабадан ўқиш, илм ўрганиш билан бир қаторда жисмоний тарбия билан ҳам мунтазам шугулланишни талаб этади. Зеро, ҳам ақлдан, ҳам жисмонан баркамол, ҳар томонлама етук кадрлар жамиятнинг, қолаверса, мамлакатнинг эртанги кунини белгилувчи муҳим қатламдир.

Мустақиллик йилларида юртимиз ёшларининг нафақат ақлий, балки жисмоний камолотида ҳам алоҳида эътибор қаратилмоқда. 2000 йил 26 майда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг «Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида»ги қонуни, Вазирлар Маҳкамасининг «Ўқувчи ва талаба-ёшларнинг спортга жалб қилишга қаратилган улуғсиз спорт мусобақалари тизимини ташкил этиш тўғрисида»ги қарори талаба-ёшлар орасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш, уларнинг саломатлигини мустаҳкамлаш, жисмоний тарбия ва спорт билан шугулланишга кенг жалб қилиш борасида муҳим қадам бўлди. Уларда ҳар томонлама баркамол авлодни воъяга етказиш масаласи бўйича комплекс чора-тадбирлар ва устувор йўналишлар белгилан берилган.

Барчага аёнки, талабанинг ўқиш даври асосан маъруза тинглаш, кутубхонада ўтириб китоб ўқиш, яна қўпал ўй вазибаларини бажаришдан иборат. Бу жараёнда талаба организмнинг қон айланиш тизими фаолияти бирмунча сустлашади, камҳаракатлилик оқибатида танада турли салбий ўзгаришлар, ҳолсизланиш, уйқусизлик ва ҳатто, кўз нурунинг пасайиши каби хас-тақиллар юзгага келиши мумкин. Олий таълим тизими ўқув режасига жисмоний маданият ва спорт фани қиритилгани замирида эса айтиш шубҳасизки, олддини олиш мақсадидаги ётади. Ҳўш,

олий таълим муассасаларида бу борадаги ишлар қай даражада ташкил этилган? ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультети мисолида ушбу саволга жавоб излаймиз. — Талабалар спортнинг бир неча тури билан шугулланиш учун ҳамма шарт-шароитлар бадастир, — дейди Жисмоний маданият ва спорт кафедраси мудири Мухтор Шоалимов. — Улар яратилган барча имкониятлардан унумли фойдаланиб баркамоллик сари илдам одимлашмоқда. Талабалар ўртасида турли спорт мусобақаларининг мунтазам ўтказилиши, жумладан, ҳар мавсумда футбол бўйича «Факультет кубоги» ташкил қилиниб, спортнинг бу тури омалаштирилаётгани, шунингдек, қизлар спортга эътиборнинг тобора ортаётгани фикримни далиллайди.

Спорт маълум бир ривожланиш босқичидаги талаба организмни чиникитиради, иродасини тоблайди. Жисмоний маданият ва спорт машғулотлари ўқув режа бўйича фақат 1 ва 2-босқич талабалари учун ўтилади. Шу ўринда бир савол турғилади. Ҳўш, факультетнинг 3 ва 4-босқич талабаларининг жисмоний ҳаракат фаолияти қай йўсинда олиб боришмоқда?

— Талабаларнинг дарсдан кейинги бўш вақтларини самарали ва мазмунли ташкил этиш мақсадида улар турли спорт тўгаракларига жалб қилинган, — дейди факультет декани Акбар Нурма-

тов. — Факультетимизда нафақат талабаларнинг, балки профессор-ўқитувчиларнинг ҳам жисмоний тарбия ва спорт билан шугулланишлари учун имконият яратилган. Футбол бўйича факультет кубогида ўқитувчилар жамоаси «Профессорлар» номи остида доимий иштирок этиб келади. Шахмат, кураш билан шугулланадилар ва, ҳатто, спортнинг шу турлари бўйича разрядларга ҳам эга. Бундай муҳит талабалар билан ўқитувчилар ўртасидаги алоқаларни мустаҳкамлайди.

Қадижда ота-боболаримиз миллий ҳаракатли ва оммавий ўйинларни бежиз тез-тез ўтказиб туришмаган. Айниқса, Наврўз байрами олдидан ўтказиладиган сайилларда кекалар билан бир қаторда ёшлар ўртасида ҳалоллик, мардлик, ҳамжихатликни намоян этишчи кўпқарли, кураш, варрак учирш, чиллак, эшакминди каби халқ ўйинлари ҳам ўтказилганки, бундай азалий қадриятлари ёш авлодни мустаҳкам иродали, қатъиятли, жисмонан бақувват инсон қилиб қамолга етказиш, соғлом турмуш тарзини қарор топтиришда муҳим аҳамият касб этади.

Айни жараёнлар талабаларнинг қарҳатон қишда бўшашиб қолган танасида ижобий ўзгаришларни юзгага келтиради, чигилини ёзади. Мухими, бир жойда мукка тушиб ўқишдан ҳориган тана жисмонан чиникади ва янги билимларни эгаллаш учун йўл очади, мустаҳкам замин ҳозирлайди.

Юқоридаги фикрлардан қўринадики, бугунги куннинг илгор талабаси ҳар томонлама соғлом, етук, билимли ва ҳаракатчан бўлиш зарур. Бу эса ўз ўрнида юқори марраларни забт этиш учун улкан имкониятлар эшигини очади.

Дилшод РЎЗИҚУЛОВ,
ЎзДЖТУ халқаро журналистика
факультети талабаси

НАМАНГАНДА СУВ СПОРТИ ЖАДАЛ РИВОЖЛАНМОҚДА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Вилоятда сув спорти тобора оммалашиб бормоқда. Давлатимиз раҳбари Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси Хомийлик кенгашининг мажлисида бу ҳақда алоҳида тўхталиб, мазкур соҳада етишиб чиқаётган чемпионлар орасида қизлар кўпчиликини ташкил этаётганини мамнуният билан қайд этди. Айниқса, Наманган вилояти ўсмирлар ва қизлар терма жамоасининг Малайзияда ўтказилган сузиш мусобақаларида ватерпол бўйича биринчи ўринни эгаллагани барчамизга фахр ва ифтихор бахш этилини алоҳида таъкидлади.

Дарҳақиқат, ҳавас қилса арзигulik шарт-шароитларга эга бўлган бугунги авлод, унинг иқтидорли вакиллари ҳар соҳада ҳеч кимдан кам эмаслигини бутун дунёга намойиш қилмоқда. Бунини 1999 йили ватерпол бўйича илк бор

эшак эшиш бўйича ташкил этилган халқаро турнирда икки нафар спортчи иккинчи, бир нафари эса учинчи ўринни эгаллади. Малайзияда ёшлар ва ўсмирлар ўртасида ўтказилган жаҳон чемпионатида ўсмирлар ҳам, қизлар ҳам биринчи ўринга муносиб кўрилиб, махсус кубок ва олтин медалга сазовор бўлди. Слатомда эшак эшиш бўйи-

мова, Хуринисо Қаҳҳорова, Карина Захарьянц, Дарья Титова, Валентина Землянова каби мазкур мактаб тарбияланувчиларидан ташкил топган эди. Бу маскан сув спорти бўйича мамлакатимиз терма жамоасининг базаси ҳисобланади.

— Наманган шаҳридаги 2-тиббёт коллежида ўқийман, — дейди Малайзияда

жамоалари таркибида турли мусобақаларда иштирок этди. Уларнинг 25 нафари қизлар эканлигини алоҳида таъкидлаш лозим. Мактаб ёшлари “Умид ниҳоллари”, “Баркамол авлод” мусобақаларида ҳам доимо фаол қатнашиб келади.

Ёшларни спортнинг ушбу турига жалб этишда мураббияларнинг хизмати катта.

литова, Севинч Зоҳиджоновна, Моҳинур Аҳмаджонова сингари қизлар ҳам нуфузли мусобақалар совриндорларига айланди.

— Қўлга киритилаётган муваффақиятларда Президентимиз раҳнамолигида болалар спортини ривожлантиришга қаратилаётган катта эътибор муҳим омил бўлмоқда, — дейди 23-олимпия захиралари ихтисослаштирилган болалар ва ўсмирлар спорт мактаби директори Равил Вишняков. — Сув спортига ихтисослаштирилган мактабимиз 2011 йилда Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси маблағлари ҳисобидан мукаммал таъмирланди ва зарур ускуна ҳамда анжом билан жиҳозланди. Бу ерда ватерпол учун мўлжалланган учта сузиш ҳавзаси мавжуд бўлиб, халқаро талабларга мос ланер билан қопланган. Бундан ташқари, ёзи спорт майдони, енгил атлетика майдони, тренажёр за-

мамлакат кубоги соҳиби бўлиб, Осиё кубоги мусобақаларида қатнашиб ҳуқуқига эришган ва шундан буён турли даражадаги баҳсларда муваффақиятли иштирок этиб келаётган Намангандаги 23-олимпия захиралари ихтисослаштирилган болалар ва ўсмирлар спорт мактаби тарбияланувчилари мисолида ҳам яққол кўриш мумкин.

Наманган вилояти терма жамоаси 2012 йилда ўтказилган турли халқаро мусобақаларда муваффақиятли иштирок этди. Хусусан, Германияда

ча Наманган шаҳрида бўлиб ўтган Ўзбекистон чемпионати баҳсларида ҳам биринчи ўрин қўлга киритилди. Бундай ютуқларнинг барчаси Наманганда сув спортининг мустақкам базаси яратилиб, ундан самарали фойдаланилаётганлигидан далолат беради.

Ўтган йилнинг 3-10 декабрь кунлари Малайзиянинг Куала-Лумпур шаҳрида ватерпол бўйича бўлиб ўтган халқаро турнирда галаба қозонган виллоят терма жамоаси Дилхумор Мансурова, Зарина Жамолдинова, Севара Икро-

бўлиб ўтган халқаро турнирда галаба қозонган қизлардан бири Моҳинур Аҳмаджонова. — Президентимиз бизнинг галабамизни эътироф этганларидан қалбимиз чексиз ифтихорга тўлди. Биз олис юрда турли мамлакатлардан келган спортчилар билан баҳса киришганимизда ҳам Юртбошимизнинг оталарча ғамхўрликларини чуқур ҳис қилиб турдик ва бу бизни галаба сари унлади.

Ҳозирги кунда мактабда спортнинг 5 тури, яъни ватерпол, синхрон сузиш, сузиш, слаломда эшак эшиш ва сувга сакраш бўйича 34 гуруҳ фаолият кўрсатмоқда. Уларга жалб этилган 405 нафар спортчининг 186 нафарини қизлар ташкил этади. Мактаб жамоаси малакали спортчилар тайёрлашга муносиб ҳисса қўшиб келаётди. Чунончи, ватерпол бўйича виллоят терма жамоаси таркиби тўлалигича мазкур муассаса тарбияланувчиларидан ташкил топган. Ўтган йили 53 нафар ўқувчи сув спорти турлари бўйича мамлакат терма

Анастасия Сковпина, Елена Ашурова, Диана Шамсутдинова сингари устозлар сабоғини олаётган қизлар орасидан кўплаб маҳоратли спортчилар етишиб чиқаётди. Тошкент шаҳрида 2012 йилнинг март ойида ўтказилган сувга сакраш бўйича Ўзбекистон чемпионатида Римма Латипова тарбиялаган Наманган шаҳридаги 49-мактаб ўқувчилари Алина Усмонова 1-ўринни, Камилла Илдарова 3-ўринни қўлга киритди. Шунингдек, Галия Байкеева, Зарина Низомиддинова, Сабина Ва-

лида спортнинг бошқа турлари билан ҳам шугулланиш имкониятлари мавжуд. Мухтасар айтганда, ушбу мактаб наманганлик спортсевар ёшларнинг сеvimли масканидир.

A.САТТОРОВ,
ЎЗА мухбири

Суратларда: Наманган шаҳридаги 23-олимпия захиралари ихтисослаштирилган болалар ва ўсмирлар спорт мактаби тарбияланувчилари.

Ҳотам МАМАДАЛИЕВ (ЎЗА)
олган суратлар.

Ma'rifat TA'SIS ETUVCHILAR: Ўзбекистон Xalq ta'limi vazirligi, Ўзбекистон Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Ўзбекистон Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.	Bosh muharrir: Abdusamat RAHIMOV Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Baxtiyor YQUBOV (mas'ul kotib), Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, "Учитель Узбекистана"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.	Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan. ISSN 2010-6416 9 772010 641009 INDEX: 149, 150, F-418. Tiraji 55161. Hajmi 4 bosma tabaq. Ofset usulida bosilgan, qog'oz bichimi A-3.	"Ma'rifat"dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat rixsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga kelgan qo'yilmalar taqrigi qilmaydi va muallifga qaytarilmaydi. Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas. MANZILIMIZ: 100083, Toshkent, Matbuotchilar ko'chasi, 32. Web-site: www.marifat.uz TELEFONLAR: mas'ul kotib — 233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.	Bahosi sotuvda erkin narxda Dizaynerlar: Liliya BINASHEVA, Malohat TOSHOVA. Navbatchi muharriri: Oybuvi OCHILOVA. Navbatchi: Jo'rabek JANGIROV. "Sharq" nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi boshmaxonasi. Korxona manzili: "Buyuk Turon" ko'chasi, 41-uy ЎЗА яқини — 21.45 Topshirildi — 23.15
---	--	--	---	--